

**Amanda
a svět**

Pro všechny, kteří objevují svět...

Daniel a Vítek Goršanovi
Rudolfa Hostonská
Aleš Jakubec
Pavel Leszkow
Šarlotka Pánková
Míra, Štěpánka a Olí Plaší
Marie Sklářová
Petr Sucháček
Simona Šafaříková
Mio a Damian Tembo
Jarmila Z.
Barbora Žáčková

„Každé malé dítě má přirozenou touhu porozumět světu kolem sebe a zkoumat ho. Amandina neúnavná zvědavost a Modova životní moudrost představují dialog mezi různými generacemi a ukazují i nám dospělým, že otázky malého člověka mohou být základem pro vytvoření lepšího světa.“

(Kersti Veskus, pedagožka předškolního vzdělávání a jedna z autorek knihy Amanda a svět)

Knihu věnujeme všem příznivcům, kteří pomohli Amandě a Modovi spatřit světlo světa i ze stránek tištěné knihy!

Knihla byla vytištěna díky kampani na donio.cz (<https://donio.cz/amanda-a-svet>).

HODNOTY ARPOKU

AKTIVITA – RESPEKT – PROPOJENOST –
OTEVŘENOST – KOMPLEXNOST

**ARPOK – Pomáháme školám začleňovat
globální témata do výuky**

Jsme vzdělávací organizace, která od roku 2004
přináší do škol globální vzdělávání.

Pomáháme pedagogům s výukou aktuálních
témat dneška, jako je odpovědná spotřeba,
stereotypy a předsudky, migrace, chudoba
či klimatická změna.

Více na www.arpok.cz a na
www.facebook.com/ARPOK.OLMOUC

**Milé čtenářky a milí čtenáři,
milí rodiče a učitelé,**

vítejte na výpravě za poznáním světa kolem nás. Na této cestě vám či vašim žákům budou dělat společnost holčička Amanda a její slon Modo, kteří vás a děti zavedou do různých koutů světa a prostřednictvím svých dobrodružství vám nabídnou pohled na důležitá témata současnosti. Příběhy jsou určeny pro děti **od 5 do 9 let** a nabízí těchto deset témat: **životní prostředí a klimatická změna, voda, jídlo, spotřeba, zdraví, vzdělání, kulturní rozmanitost, rovnost, migrace, lidská práva**. Všechna tato témata jsou vzájemně propojena, seznamují děti s globálními otázkami, vychovávají je k zodpovědnosti, porozumění a empatii.

Věříme, že vám příběhy „Amanda a svět“ přinesou inspiraci pro společné čtení i do výuky, ať už s nimi budete pracovat samostatně, nebo je využijete pro dlouhodobější projektovou výuku.

Tým ARPOKu

Amanda a svět

» Jak Amanda hledala, co je na světě nejdůležitější (kulturní rozmanitost)	8
» Jak se Amanda proletěla za vzděláním až do Ugandy (vzdělání)	14
» Jak Amanda hájila lidská práva (lidská práva)	20
» Jak Amanda kopala za rovnoprávnost (rovnost dívek a chlapců)	25
» Jak Amanda zatočila s předsudky (migrace, propojenost, stereotypy)	29
» Jak Amanda pochopila, proč je důležité umývat si ruce (zdraví)	33
» Jak se Amanda naučila vdechnout starým věcem nový život (udržitelnost)	37
» Jak se Amanda naučila vážit si jídla (jídlo, potravinová bezpečnost)	42
» Jak Amanda pochopila, proč je voda tak vzácná (voda)	47
» Jak se Amanda naučila starat o životní prostředí (klimatická změna)	51

Amanda a svět

Jak Amanda hledala, co je na světě nejdůležitější

Amanda a celá její rodina má moc ráda sport. Několikrát během roku se dokonce stává, že dívka téměř zapomene na okolní svět a je „přilepená k obrazovce“, jak o ní říká její maminka. To když v televizi běží nějaké sportovní utkání nebo přenos z mistrovství světa. Se zatajeným dechem sleduje, jak rychle závodníci běhají nebo jak vysoko či daleko doskočí.

Jednou navečer Amanda po sledování sportovního programu oznámila svému slonímu kamarádovi Modovi: „Já se taky stanu mistrýní světa!“

Slon překvapeně zamával ušima: „A v jaké disciplíně, jestli se můžu zeptat?“

Amandu ta otázka na okamžik zaskočila a pak řekla: „Hmm, ještě jsem se nerozhodla. Nevím totiž, co mi půjde nejlíp. Poradím se s tatínkem.“

Když tatínek zaslechl, jaký má Amanda nápad, odložil noviny a zkoumavě se na dcerku podíval. „Mistrýní světa? Proč ne? Taková mistrýně světa, to je zajímavé povolání. Ale jak tě to vlastně napadlo?“

„Bylo by úžasné profičet ve finále co nejrychleji kolem ostatních nebo vstřelit soupeři vítězný gól. To by bylo přece super! Pomůžeš mi, že jo?“ zasnila se Amanda nahlas.

„Hm, v tom ti asi nepomůžu,“ odpověděl tatínek a zase se začel

do novin. „Ale mám za to, že si nejdřív budeš muset odpovědět na jednu jednoduchou otázku.“

Amanda napjatě čekala, co má tatínek na mysli.

„Co je na světě nejdůležitější a platí to bez rozdílu pro nás pro všechny? Je to něco, v čem je obrovská síla. Něco, co vede lidi k tomu, aby dosáhli svých snů. Je to mnohem důležitější než získat titul mistra světa nebo jakýkoli jiný úspěch. Jednoduchá věc. Když na ni přijdeš, může z tebe jednou být mistrýně světa,“ řekl tatínek.

Amanda se od samého rána pustila do důkladného hledání.

Podlahu jejího pokoje zaplnily knihy a časopisy o sportu. Slon seděl potichu jako myška za Amandou a ani se nepohnul, měl totiž zakázáno dělat ušima sebemenší průvan.

„Ráda běhám. Myslím si, že bych mohla být mistrýní světa v běhu. Rychlost je přece důležitá?“ říkala si Amanda spíš jen tak pro sebe.

„Ale taky jsem vždycky chtěla mít koně. Jen si, Modo, představ, že bych jezdila na svém vlastním koni! Říkalo by se o mně: *To je Amanda, mistrýně světa v jízdě na koni! Seznamte se s ní!* Podívej se, tady je o tom zajímavý článek. Plnění snů je přece důležité, ne?“ pokračovala dívka.

Modo vše mlčky sledoval a jen bezradně krčil rameny.

Amanda však dál přemýšlela nahlas: „Nebo bych se mohla stát mistrýní světa ve fotbale. Náš trenér na každém tréninku opakuje, že nejdůležitější je kolektivní hra a že prý jsem v tom moc dobrá.

Přátelé jsou taky důležití, no nemám pravdu?“ Pak se na okamžik odmlčela, ale co nevidět už zase pokračovala ve svých úvahách: „Nedávno jsem v televizi viděla, jak jedna holka na snowboardu sjížděla velkou horu a dělala přitom úžasné kousky. Byla ohromně odvážná, byla jsem z toho úplně pať! Počkat, počkat. Odvaha je přece taky důležitá...“

Zdálo se, že Amanda uvízla na mrtvém bodě. „Vůbec mě nenapadá, co mohl tatínek myslet. Co je na světě nejdůležitější, Modo?“ zvolala dívka, aniž by od svého kamaráda slona očekávala odpověď.

Další dny si Amanda prohlížela výstřižky ze sportovních časopisů a listovala knihami o slavných sportovcích.

„Nemůžu si pomoci, ale mám pocit, že tím nejdůležitější na světě je vítězství. Co je pro tebe nejdůležitější, Modo?“ otočila se na svého sloního kamaráda.

Slon seděl už delší dobu mlčky na okenním parapetu, nakonec však promluvil:

„Pro mě je důležité například to, abych ráno dostal čerstvý špenátový koktejl, ale taky to, že můžu být tvým kamarádem. A občas zase, že si můžu v klidu posedět pod stromem.“

Slon si o Amandu začal dělat starosti. Přišlo mu, že to má jeho kamarádka v hlavě trochu pomotané, a tak přemýšlel, jak jí pomoci.

„Amando, mám takový nápad. Co kdybychom se vydali na výlet? Známe několik mistrů světa, mohli bychom je navštívit. Třeba nám setkání s nimi pomůže najít odpověď na tatínkovu hádanku.“ Amanda přelétla očima pokoj a pak se slonovi usadila na zádech. Modův ocas se roztočil jako vrtule a co nevidět už se společně vznášeli nad oblaky.

Nejdřív letěli na sever. Brzy pod sebou uviděli obrovské sněhové pláně a mráz jim pronikal až do morku kostí.

„Pevně se drž, Amando, přistáváme! Jsme na Aljašce!“ volal Modo. Přistáli v malé zasněžené vesničce, kde byly střechy domů pokryté

tlustou sněhovou peřinou. Mrzlo, až praštělo, a nebe mělo krásně modrou barvu. Přes pláň se k nim rozléhal štěkot psů a postupně sílil. Po chvíli se k jednomu z domů přiřítlo psí spřežení, které řídila mladá inuitská žena.

Slon tiše prohodil: „Tady žije Kirima. Vloni se stala mistryní světa v závodu psích spřežení. Bylo úžasné, jak v závěrečné rovince předjela do té doby nejrychlejší spřežení a vyhrála celý závod. Je hrozně šikovná. Škoda, že jsi to neviděla, Amando!“

„Ona je mistryní světa? Jak se jí to povedlo?“ šeptala ohromeně Amanda.

Kirima vypřáhla psy a vstoupila do domu. Když po čase zase vyšla ven, podle psího štěkotu bylo poznat, že jim nese krmení. Kirima se posadila na sáně a psy pozorovala.

„S kým to mluví?“ nechápala Amanda.

„Jak to myslíš s kým? Přece se svými psy,“ odpověděl Modo.

„Vždyť oni jí nerozumí,“ divila se Amanda.

„Ale rozumí, podívej,“ pokynul Modo ocasem.

Psi došli ke Kirimě a s kňučením kolem ní kroužili. Žena psům něco vysvětlovala ve svém jazyce, takže Amanda nerozuměla jedinému slovu. Její hlas byl klidný a něžný. Psi radostně skákali a lísali se k ní.

„Asi své psy hodně miluje, proto se stala mistryní světa,“ řekla si Amanda sama pro sebe.

Modo se podíval na zamyšlenou Amandu a zeptal se:

„Jsi připravena letět dál?“

Další cesta je zavedla přes veliké moře na úpatí jedné hory, kolem níž se rozprostíraly tisíce kvetoucích třešní. Ocitli se v Japonsku, zemi, kde měly domy takové zvláštní střechy – jako by je někdo obrátil naruby. Snegli se na dvůr jednoho z nich, ozývalo se z něj radostné výskání dětí. Amanda se přiblížila k oknu a uviděla sál plný dětí v bílých kimonech, jak spolu zápasí.

„To je judo?“ zeptala se Amanda šeptem.

„Ano,“ odpověděl slon. „Vidíš toho muže uprostřed sálu? Je to několikanásobný mistr světa v judu. Jmenuje se Akira. Teď trénuje malé děti.“

Amanda napjatě sledovala, jak se děti uklánějí a začínají mezi sebou zápasit. Na konci tréninku vytvořili malí judisté v sále dlouhou řadu, mlčky klečeli a poslouchali svého trenéra.

„Co říká?“ ptala se Amanda Moda.

„Chválí je. Asi se dnes opravdu hodně snažili,“ odpověděl slon. Trenér dětem ukázal několik cviků a ty ho soustředěně sledovaly. Nikdo nezlobil a všichni se snažili, aby cviky správně napodobili. „V judu je trenér hodně důležitý. Děti ho mají rády a respektují ho.

V Japonsku se trenérovi říká *sensei*, což znamená *mistr*. Kdysi vyšel v jednom časopise o Akirovi článek, kde se psalo, že takřka celé své dětství prožil právě v tomhle sále, protože měl judo nadevše rád. Když zestárl a přestal zápasit, stal se z něj mistr. Takže může svou lásku k judu předávat dál,“ vysvětloval Modo Amandě.

Amanda cítila, že každíčká část její bytosti Akiru obdivuje.

Z Japonska letěla Amanda se slonem do země, kde slunce sálalo – do africké Ghany.

„Všichni tady milují fotbal. Místní fotbalisté několikrát vyhráli mistrovství světa juniorů. Tady fandí kopané snad každé malé dítě,“ vysvětloval Modo Amandě.

Snesli se na střechu jedné školy. Zrovna zvonilo na hodinu a školní dvůr se zaplnil dětmi. Vzápětí se na hřišti objevil míč a děti se pustily za ním. Amandu začaly svrbět nohy a měla sto chutí se do hry vložit.

Modo však Amandu vytrhl z myšlenek: „Tak vyrůstají malí mistři světa. My teď ale, Amando, poletíme dál.“

A znovu se vznesli do vzduchu, odkud mohli pozorovat, jak téměř na každém dvorku proháněly děti fotbalový míč. Běhaly za ním klidně i bez bot nebo na písku. Od hry je nic neodradilo. Dívka se slonem z výšky viděli také to, jak si některé děti míče samy

vyráběly z kusů látek či plastových sáčků a pak s tím pokladem trénovaly od rána do večera.

V jednom městečku si Amanda s Modem udělali zastávku a zapojili se s dětmi do hry. Při běhání za míčem čas rychle utíkal. S takovou láskou k fotbalu se Amanda dosud nesetkala. Vtom se jí vybavila vzpomínka, jak její spoluhráč na tréninku proseděl bez nálady celou hodinu na lavičce jen proto, že mu jeho maminka nekoupila dres se jménem Cristiana RONALDA.

Amanda začala znovu přemýšlet na tím, co by jen mohlo být tou nejdůležitější věcí, kterou hledá. Díky svým novým přátelům se však s Modem vracela domů v dobré náladě a s radostí v srdci.

Po jejich návratu tatínek u večere vyzvídá: „Jak se mé malé sportovkyni dneska dařilo?“

„Moc dobře! Už vím, co je tím nejdůležitější na světě,“ řekla Amanda a sedla si tatínkovi na klín. Tatínek si sundal brýle a byl zvědavý, na co jeho dcerka přišla.

„Vážně bych se chtěla stát mistryní světa v nějakém sportu, ale nejdůležitější je to, aby to, co dělá, člověka bavilo. Je pak jedno, jestli žiješ na severu, na jihu, anebo na samém vrcholu hory. Viděla jsem dnes na světě tolik různých lidí, kteří rádi sportují. Víš, co pro mě ale bylo nejdůležitější?“ Amandě se trochu zadrhl hlas, ale pak z ní přece jen s úlevou vypadlo: „Musí to dělat rádi. Protože když v tom není láska, velká láska, jde to všechno z kopce, do závěje nebo do vlastní brány!“

Tatínkovi se zalily oči slzami. Kam až Amandina paměť sahá, to se stávalo jen při zvláštních příležitostech: jednou ráno na její narozeniny, podruhé, když se po karanténě vrátil domů ze zaoceánské cesty, a ještě jindy na konci dojemného filmu. Tentokrát si Amanda jeho dojatých očí plných slz všimla a přemýšlela, co to asi znamená. Ti tatínkové jsou občas docela zvláštní.

Jak Amanda hledala, co je na světě nejdůležitější

Východisko

Děti získávají nové znalosti o jiných kulturách a lépe chápou jejich odlišnosti i podobnosti. Při práci s příběhem děti porozumí, jak mohou samy přispět svým postojem a jednáním k tomu, aby byly ve světě respektovány a zachováány jiné kultury. Příběh rozšiřuje obzory dětí a podporuje rozvoj empatie.

Téma: Kulturní rozmanitost

Každý člověk je jiný – někdo je vysoký, jiný zase malý, jeden má tmavé vlasy, druhý naopak světlé, někteří mají hnědé oči a jiní pak modré. Náš vzhled se liší, stejně tak jako naše myšlenky a pocity. Navzdory našim rozdílům máme všichni něco společného – jsme lidé. Být lidmi nám dává příležitost zkoumat naše podobnosti i rozdíly, které naši rozmanitost utváří. Svět je domovem mnoha rozličných lidí a různých národností. Na zemi existuje kolem 7 000 jazyků, lidé žijí dle odlišných zvyků a tradic. Rozdílné kulturní zázemí dává vzniknout množství specifických svátků, lidových písní a tanců, jídel, způsobů života. Na světě existuje mnoho kultur, zvyků a kulturní rozmanitost je považována

Tematické dny

21. květen

Světový den kulturní rozmanitosti

30. červenec

Světový den přátelství

září

Dny evropského dědictví

26. září

Evropský den jazyků

za bohatství lidstva. Poskytuje prostor pro rozvíjení nepřeborných lidských schopností a vlastností, je hnací silou národů a vytváří předpoklady pro udržitelný rozvoj. I to jsou důvody, proč v roce 2001 vyhlásilo Valné shromáždění OSN 21. květen Světovým dnem kulturní rozmanitosti jako výzvu k toleranci odlišných kultur a interkulturnímu dialogu.

V globalizovaném světě dochází k rychlému šíření informací z jednoho místa na druhé, zintenzivňuje se obchod či pohyb osob. Stejně jako se pohybují lidé, zboží a informace, pohybuje se i kultura a její nositelé. V kontextu kultury znamená globalizace zintenzivnění kulturních kontaktů a také to, že tyto kontakty již nesouvisejí s konkrétním regionem, ale s mnohem širší oblastí a aspekty nebo informace o jednotlivých kulturách jsou k dispozici po celém světě.

Jak s tématem pracovat

1. Knižní tipy

DRÖSSER, Christoph, COENENBERG, Nora, **100 dětí**, Praha: Portál, 2023 (<https://obchod.portal.cz/detska-literatura/100-deti/#ukazky>)

SPILSBURY Louise, MURRAY Marie, **Děti našeho světa 1**, Praha: Pikola, 2023 (<https://www.booktook.cz/v/2417534/deti-celeho-sveta-1>), kapitola Kultura a rozmanitost
SCHNEIDEROVÁ Stephanie, **Sloni v domě**, Praha: Albatros, 2016 (<https://www.albatros.cz/tituly/34776028/sloni-v-dome/>)

2. Lekce a publikace

Publikace **ANYANA – děti a svět**, ARPOK, o. p. s. (<https://eshop.arpok.cz/eshop/anyana-deti-a-svet-pdf/>)

Projektový den Vietnamský den z publikace **Svět v jednom dni**, ARPOK, o. p. s. ([https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2013/02/Svět-v-jednom-dni-1-stupeň.pdf](https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2013/02/Svet-v-jednom-dni-1-stupeň.pdf))

Publikace **Poznáváme svět**, ARPOK, o. p. s. (<https://eshop.arpok.cz/eshop/poznavame-svet-pdf/>)

Lekce Všichni jsme stejní z publikace **Učíme v souvislostech na 1. st. ZŠ**, ARPOK, o. p. s. (<https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2023/01/Ucime-v-souvislostech-na-1st-zs-2022.pdf>)

Lekce Jak si děti hrají z publikace **Učíme v globálních souvislostech**, ARPOK, o. p. s. (https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2022/07/ucime_v_glo_souvislostech_web.pdf)

Otázky k diskuzi

- Jak se zdravíte a loučíte s lidmi? Odkud tento zvyk pochází? Znáte nějaké další pozdravy?
- Jaké znáte kulturní zvyky a tradice?
- O jaké zemi, jejích obyvatelích a zvycích byste se chtěli dozvědět více?
- Pokud děláte nějaký sport, víte, z jaké země pochází?

Jak se Amanda proletěla za vzděláním až do Ugandy

Do Amandiny školky nastoupila nová paní učitelka. Jmenuje se Věra a je to Ruska. Má dlouhé zrzavé vlasy a nosí překrásné blyštivé náušnice. Amandě připadá, že voní po něčem sladkém a také že přinesla do jejich třídy „svěží vítr“. Věra totiž hodně cestovala a pracovala jako učitelka v různých zemích světa.

A ráda o tom vypráví.

„Vypadá trochu jako pták. Nosí ozdoby z pestrého peří a sukně kolem ní přímo vlaje. Je jako páv. To je vážně něco!“ líčila Amanda novinky ze školky.

Věra se na povolání učitelky moc hodí, umí věci hezky vysvětlit. Jen to počítání se Amandě zdá být pořád stejně složité.

„Nechápu, proč se musí všechno sčítat, nebo rozdělovat. Proč nemůžou být například dvě hrušky a tři jablka prostě jen ovoce?“ povídala Amanda Modovi, když se večer ve svém pokoji houpala v síti. Modo ji mlčky poslouchal a ovíval svými velkýma ušima.

Ať se to Amandě líbilo, nebo ne, počítání ji neminulo, ostatně jako každé pondělí dopoledne. Několik dětí už mělo početní úkol hotový, jedna holčička si zrovna okusovala konec tužky, když vtom se paní učitelka Věra dětí zeptala:

„Kým chcete jednou být? Když mi bylo tolik jako teď vám, už jsem věděla, že budu učitelkou! To je vám tak krásné povolání,“ zvolala. Mezi dětmi to zašumělo a začaly se jeden přes druhého překřikovat.

Někdo se chtěl stát vědcem a jiný zase zvěrolékařem. Několik děvčátek úplně ožilo a vyjmenovávalo všelijaká úžasná povolání. Jen Amanda si zhluboka povzdechla.

Paní učitelka se rozpovídala: „Když jsem před rokem učila v Ugandě, setkala jsem se tam s jedním klukem. Jmenoval se Simon. Byl o pár let starší než vy a chodil do první třídy. Moc dobře si pamatuji, že jeho oblíbeným předmětem byla matematika. Simon by chtěl být učitelem, stejně jako já!“

Zničehonic se Věra odmlčela. „Ale není to bohužel vůbec tak jednoduché,“ řekla nakonec a tentokrát to byla ona, kdo si hluboce povzdechl. To Amandě dělalo starosti.

Večer pak dívenka Modovi vyprávěla, co zažila ve školce.

„Představ si, že když bylo paní učitelce Věře tolik jako mně, tak už věděla, že se chce stát učitelkou. Vyprávěla nám o Simonovi, se kterým se setkala v Ugandě. Když o něm mluvila, připadalo mi, že je na něj hrdá. Ale potom řekla, že to Simon nebude mít lehké, když se chce stát učitelem. Ty víš, proč?“ ptala se dívenka svého kamaráda a pohladila ho po chobotě.

Modo se zeširoka pustil do vysvětlování. „Kým bys chtěla být ty, až budeš velká?“

„Mistryní světa a učitelkou!“ odpověděla bez váhání Amanda.

„Dobře, ale co pro to musíš udělat, aby ses stala paní učitelkou?“ ptal se slon dál.

„Budu se ve škole dobře učit a zvládnou všechny zkoušky!“ vyhrkla Amanda.

„To je hezké, ale představ si, že tvoji rodiče nemají peníze, aby tě mohli poslat do školky a školy, nebo nemáš učitele, který by tě učil, nebo poblíž tvého bydliště dokonce žádná škola není.“

Amanda tomu nerozuměla. „Proč by moji rodiče neměli mít peníze, vždyť přece chodí do práce! A proč by poblíž neměla být škola?“ Amandu to dočista zmátlo.

„Pojď, máme ještě trochu času, než půjdeš spát. Můžeme podniknout něco dobrodružného!“ navrhl slon.

Amanda se slonovi vyhoupla na hřbet a najednou se s nimi začal celý pokoj točit. Modo a Amanda se vznesli a brzy se ocitli nad mraky. Vedle nich proletělo letadlo s nápisem Uganda.

„Letíme do Ugandy?“ zeptala se Amanda slona.

„Ano, mám pocit, že toho chlapce a jeho rodinu znám. Má čtyři sourozence. Minulý rok jeho tatínek náhle onemocněl a od té doby nemůže chodit do práce. Úroda kukuřice byla letos kvůli suchu bídná, a rodina si toho tak na políčku nevytěžuje tolik, kolik potřebuje. Jejich maminka je vyhledávanou švadlenou, ale rozbil se

jí šicí stroj, takže i ona zůstala bez práce. Simon byl minulý rok ve třídě nejlepším žákem, ale teď do školy chodit nemůže,“ vysvětloval Modo Amandě.

„Ale jak to? Proč nemůže Simon chodit do školy?“ nechápala Amanda.

„Protože v Ugandě musí děti do školy chodit ve školní uniformě a kupovat si školní pomůcky, což je drahé, a tak si to některé rodiny nemůžou dovolit. To proto tam děti nechodí do školy a jsou bez vzdělání. Stejně jako Simon. Což je velká škoda, protože je to moc chytrý kluk. Ale věřím, že jeho rodina udělá všechno, co bude v jejích silách,“ uvedl Amandu do situace slon.

Přistáli u jednoho hezkého domu. Postávaly před ním děti a kolem pobíhaly slepice. Amanda a Modo se nenápadně přiblížili. Děti sbíraly kamínky a klacíkem dělaly do země nějaké čáry. Simon svým malým sourozencům cosi vysvětloval a skládal z kamínků nějaké vzorce. Amanda s Modem přistoupili ještě blíž.

„Tohle znám! To je sčítání. To ti je taková dřina, Modo. Někdy mi to vůbec nejde,“ přiznala dívenka.

Simon přeskupoval kamínky do malých hromádek a pořád se svými sourozenci počítal.

„Modo, teď jsem to pochopila! Když dáš dohromady tři kamínky a pět kamínek a potom je sečteš, dostaneš výsledek! Ze Simona bude určitě moc dobrý učitel!“ zaradovala se Amanda. Pak ale zvažněla: „Škoda, že to v životě nebude mít jednoduché.“

Najednou z oken zaslechli živý a nadšený hovor. Z domu vyšla žena v pestrobarevných šatech a Simonova maminka návštěvě zamávala na rozloučenou.

„Kdo to byl?“ vyptávala se Amanda.

Modo napínal uši, aby lépe slyšel, a znenadání ožil. „Ta žena si právě u Simonovy maminky objednala několikery nové šaty!“ radoval se Modo. „Víš, co to znamená, Amando? Simonův tatínek šicí stroj opravil a díky tomu má maminka zase práci!“

Amanda na Moda vykulila oči a vzrušeně zašeptala: „To znamená, že Simon bude moct chodit do školy!“ A v srdci pocítila obrovskou úlevu.

Když šla Amanda příští pondělí do školky, čekalo na ni zase počítání. Paní učitelka Věra byla při vyučování ve svém živlu, až jí náušnice z peří při výkladu poletovaly kolem uší.

Uprostřed hodiny vyndala Amanda z kapes žluté kamínky a položila si je před sešit. Jeden, ten největší, si schovala zpátky do kapsy.

Ulehčeně si oddychla a stiskla v kapse svůj nový talisman.

Vzpomněla si na Moda, Simona, rozbitý šicí stroj a školní uniformu, kterou si nemohou všichni dovolit. Pochopila, že v životě není všechno jednoduché, ale že těžkosti je třeba překonávat. A tak se zařekla, že to počítání zvládne.

Otázky k diskuzi

- Kým byste chtěli být, až vyrostete?
- Co byste měli udělat, abyste toho dosáhli?
- Proč je důležité se učit? Co ti dává vzdělání do života?

Jak se Amanda proletěla za vzděláním až do Ugandy

Východisko

Děti získávají přehled o důležitosti vzdělání a seznamují se podmínkami nutnými pro získání vzdělání v různých zemích světa. Příběh otevírá cestu k pochopení, že získat vzdělání je právem každého člověka. Také nabízí možnost diskuze o nezbytnosti a ceně vzdělání.

Téma: Vzdělání

V České republice jsme zvyklí, že děti navštěvují školky, školy i zájmové kroužky. Povinnost školní docházky trvá 9 let (nejvýše však do konce školního roku, v němž žák dosáhne 17. roku věku) a zaručuje tak právo na vzdělání. I osoby, které absolvovaly 9 let povinné školní docházky, ale nedosáhly základního vzdělání, mohou tento stupeň vzdělání získat v příslušných kurzech. Vzdělání je v naší zemi bezplatné. Zároveň v podobě středních a vysokých škol nabízí širokou škálu možností, jak získat vzdělání ke konkrétnímu povolání. Není tomu však stejně kdekoliv na světě. Aby bylo zajištěno vzdělání pro každé dítě na světě, byly podepsány různé mezinárodní dohody: Deklarace lidských práv OSN a Úmluva OSN o právech dítěte stanovují, že každé dítě má právo na vzdělání. Schválením „Cílů udržitelného rozvoje“ v roce 2015 si členské státy OSN stanovily

Tematické dny

24. leden
Mezinárodní den vzdělání

21. únor
Mezinárodní den mateřského jazyka

28. březen
Den učitelů v ČR (5. říjen – Mezinárodní den učitelů)

8. září
Mezinárodní den gramotnosti

3. týden v listopadu
Týden globálního vzdělávání

společný cíl zajistit, aby do roku 2030 měly všechny děti přístup k bezplatnému, vysoce kvalitnímu vzdělání. I přes tyto snahy statistika UNESCO uvádí, že školu nenavštěvuje 59 milionů dětí, které by měly navštěvovat 1. stupeň základní školy, dále 62 milionů těch, které by měly navštěvovat 2. stupeň ZŠ, a také více než 100 milionů středoškoláků (UNESCO, 2018). Velká část těchto dětí a mladistvých do školy nastoupí, ale z různých příčin ji nedokončí. Důvody, proč se dětem nedostává vzdělání, jsou různé. Patří mezi ně nedostatek škol jako takových, nedostatek míst ve školách vzhledem k celkovému počtu dětí, nedostatek učitelů ve školách, nebo nebezpečí číhající cestou do školy. Někteří žáci neovládají oficiální jazyk své země, ve kterém probíhá výuka, a neprojdou tak přes ročníkové zkoušky. Problematická může být i úhrada školních uniforem a pomůcek. Školní docházce mohou bránit i povinnosti v rodině (starost o sourozence, nemocné členy rodiny, potřeba pracovat) či tradice.

Jak s tématem pracovat

1. Knižní tipy:

DRÖSSER, Christoph, COENENBERG, Nora, 100 dětí, Praha: Portál, 2023 (<https://obchod.portal.cz/detska-literatura/100-deti/#ukazky>)

ROCHA, Ruth. LINES, SQUIGGLES, LETTERS, WORDS (anglicky), Enchanted Lion Books, 2016, (https://youtu.be/M_J1LTnMr0k)

2. Lekce a publikace:

Lekce „Dopis ze Zambie“ z publikace *Učíme v globálních souvislostech*, ARPOK, o. p. s. (https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2022/07/ucime_v_glo_souvislostech_web.pdf)

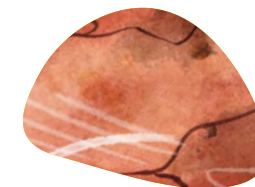

Jak Amanda hájila lidská práva

Amanda, podobně jako jiné děti, musí doma plnit své povinnosti. Musí si uklízet ve svém pokoji, zalévat květiny v obýváku a škrábat mrkev do polévky. To dělá moc ráda, protože maminka koupila úžasnou škrabku, se kterou se pracuje jedna báseň. Ale jeden úkol je jí proti srsti: pletí jahodových záhonů. Maminka jí však pořád opakuje: „Kdo v naší rodině sní nejvíc jahodové marmelády? Ty, Amando! Takže se hned dej do práce.“

Amandě připadalo, že záhon s jahodami nebere konce. Mělo jí s pletím pomáhat nemohl, protože kdyby se do záhonů připletl, nebyly by tam jahody, nýbrž jahodová marmeláda. Slonovi tak nezbývalo nic jiného než Amandu při práci povzbuzovat.

Amandino brblání mu přišlo k smíchu. „Vymyslíme si pravidla. Nesmíš si dát do pusy ani jednu jahodu, dokud nebudeš mít hotový celý jeden řádek. Potom si budeš moct za odměnu sníst tři jahody,“ snažil se slon udělat z úkolu hru.

„Proč musím tuhle těžkou práci vlastně dělat? Jsem ještě malá, měla bych dostávat jahody jen tak,“ zlobila se Amanda.

„Cože, tomuhle ty říkáš těžká práce? Kromě toho má tvá maminka pravdu, vždyť ty jahody taky jíš,“ nedal se slon.

„Paní učitelka nám vždycky říká, že práce by pro děti měla být zábavou. Ale o pletí jahod se nikdy nezmínila. Není to spravedlivé!“ hádala se Amanda dál.

„Amando, přece si nebudeš stěžovat kvůli takové maličkosti, jako je pomoc mamince vyplít jahodové záhonky. Na světě jsou děti, které musí pracovat od rána do večera,“ dodal slon. „Mimochodem, před několika dny jsem v jednom kamenolomu spatřil něco, co nemůžu dostat z hlavy. Jestli chceš vidět, jak vypadá skutečná nespravedlnost, zkus práci na záhonech urychlit a za hodinu se můžeme proletět.“

Amandě to přišlo jako dobrý nápad. Zabrala se do práce a brzy měla hotovo. Teď se mohla s Modem vypravit do zmiňovaného kamenolomu, který se od Amandina domova nacházel hodně daleko.

Přistáli právě v okamžiku, kdy vycházelo slunce a začínal nový den. Ke kamenolomu přicházeli jeden za druhým dělníci. Mezi nimi se vleklo několik ospalých malých chlapců, kteří začali s dospělými lámat kámen.

Velké kameny nešly vůbec rozlomit, musela to být vážně dřina. Když jich měli konečně slušnou hromadu, nakládali chlapci kamení lopatami do kolečka. To se ale na kamenné cestě tak rozkymácelo, až se nakonec i s celým nákladem převrátilo.

Za kluky přišel jakýsi starší muž, zlobil se a lomil rukama. Amanda sice nerozuměla tomu, co říká, ale všimla si, že si menší z chlapců utírá oči. Jestli se mu do očí dostal prach, nebo to mělo jiný důvod,

to Amanda nevěděla. Kluci se zaťatými zuby kolečko znovu naložili a pokračovali v těžké práci.

„Takhle vypadá nespravedlnost,“ pošeptal Modo. „Ten menší chlapec je stejně starý jako ty a vsadím se, že nemá čas přemýšlet nad tím, jestli se mu ta práce líbí, nebo ne. Takhle malé děti by neměly pracovat celý den. Měly by chodit do školky nebo do školy, hrát si a učit se. Někteří rodiče, kteří žijí ve ztížených podmínkách, posílají své děti místo do školy do práce, aby měla rodina co jíst a večer kam složit hlavu. Věřím, že i oni by si přáli, aby jejich děti chodily spíš do školy, ale nedokážou tu situaci vyřešit jinak,“ řekl smutně slon.

Pak Modo došel ke kamenné stěně, ze které chlapci lámali kámen, a vší silou do ní vrazil zadkem. Ze skály spadalo jako nic velké množství kamení. Když se chlapci vrátili s prázdným kolečkem, nestačili se divit, kde se vzala taková hromada nalámaných kamenů. Amanda s Modem dřeli potají celý den. Večer z toho měl slon zadek celý bolavý.

Za několik dní poprosila Amanda maminku, aby jí pomohla napsat dopis.

Otázky k diskuzi

- Co nebo kdo je pro vás v životě nejdůležitější? Co k životu potřebujete?
- Měli jste pocit, že vám bylo ukřivděno slovy nebo činy? Co jste tehdy cítili a jak jste se chovali?
- Na koho se obracíte, když potřebujete s něčím pomoci?
- K čemu nám slouží pravidla? Používáte někde nějaká? Jaká?
- Proč mají lidé povinnosti?

Vážený pane prezidente,

nejdůležitější úlohou dětí je hraní a chození do školy.

Děti nesmí dělat těžkou práci. Můj slon se už dva dny nemůže posadit na zadek, protože dřel v kamenolomu, aby pomohl dětem, které tam pracují.

Žádám vás, abyste rozhodl, že děti nemusí lámat kámen.

Děti nemají pracovat, ale chodit do školy a pomáhat rodičům s domácími povinnostmi. Já třeba ráda pleji jahodové záhony a škrábu mrkev.

S přáním všeho dobrého

Amanda a Modo

P. S. Pokud zajistíte, že jahodové záhony nebudou delší než tři metry, tak slibuji, že oškrábu tři mrkve denně.

Jak Amanda hájila lidská práva

Východisko

Děti se seznámí s pojmem lidská práva, zkoumají, jaká jsou jejich vlastní práva a jaké povinnosti z nich vyplývají. Příběh otevírá téma porušování dětských práv ve světě a představuje důsledky, které z porušování práv plynou. Pomáhá rozvíjet toleranci, smysl pro zodpovědnost a spravedlnost.

Téma: Lidská práva

Byť mezi lidmi existuje mnoho rozdílů, biologických i sociálních, najdeme také mnoho společného. K nezákladnějšímu propojení patří touha po naplňování základních potřeb, ke kterým patří potřeba vody, jídla, spánku, bezpečnosti, lásky a sounáležitosti, uznání či seberealizace (viz například **Maslowova pyramida potřeb**). Naplnění každé následující potřeby vyžaduje, aby byly splněny potřeby předcházející. Pro slušný život tedy musí být nejprve zaručeny slušné životní podmínky, poté může člověk začít naplňovat své další potřeby jako třeba vzdělání, účast na kroužku...

Lidská práva se vztahují ke každé lidské bytosti a jsou založená na lidské důstojnosti. Otázky, co to znamená být člověkem, jaká

Tematické dny

24. březen

Mezinárodní den za právo na pravdu o hrubém porušování lidských práv a na důstojnost obětí

1. červen

Den dětí (Den dětí má upozornit světovou veřejnost na práva a potřeby dětí)

4. červen

Mezinárodní den dětí, které se staly obětí agrese

10. prosinec

Den lidských práv

je naše důstojnost, co je spravedlivé a správné, byly aktuální vždy a jsou i dnes. Lidská práva jsou souborem práv a společně jako společnost, země i svět se neustále vyvíjejí. Všeobecná deklarace lidských práv přijatá Valným shromážděním OSN v roce 1948 byla zdrojem inspirace pro všechny později vytvořené úmluvy o lidských právech. Podle prvního článku Všeobecné deklarace lidských práv se všichni lidé rodí svobodní a rovní ve své důstojnosti a právech. Na potřebu zajistit práva dětí pak reaguje Úmluva o právech dítěte (OSN, 1989), mezinárodní smlouva stanovující občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní práva dětí. Dodržování úmluvy kontroluje Výbor pro práva dítěte OSN. Zabývá se jak právy dětí (například právo na život, právo na vzdělání, právo na jméno, právo na používání vlastního jazyka, právo na ochranu před násilím), tak i povinnostmi států, aby těchto práv bylo dosaženo (stát by měl například přijmout opatření ke snížení dětské úmrtnosti, k zajištění bezplatného základního vzdělání nebo k ochraně před omezováním osobní svobody).

Maslowova pyramida potřeb

Jak s tématem pracovat

1. Knižní tipy

SPILSBURY Louise, MURRAY Marie, *Děti našeho světa 1*, Praha: Pikola, 2023 (<https://www.booktook.cz/v/2417534/deti-celeho-sveta-1>), kapitoly Práva a rovnoprávnost, Pravidla a povinnosti

2. Lekce a publikace

Lekce Domov z publikace *Učíme v souvislostech na 1. st. ZŠ*, ARPOK, o. p. s. (<https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2023/01/Ucime-v-souvislostech-na-1st-zs-2022.pdf>)

Lekce Můj den z publikace *Učíme v globálních souvislostech*, ARPOK, o. p. s. (https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2022/07/ucime_v_glo_souvislostech_web.pdf)

3. Námět na aktivitu

DOPIS: Děti si mohou vyzkoušet psaní dopisu. Nechte je vymyslet, co by chtěli například ve svém okolí změnit a komu by mohli napsat, aby jim s touto změnou pomohl (prezident, starostka města, kamarád apod.). Kromě obsahové části se děti zaměří také na strukturu dopisu (oslovení, podpis, ...).

Jak Amanda kopala za rovnoprávnost

Amandin tatínek je námořník a má parádní pracovnu. Když někdy nemůže Amanda spát, jde do jeho pokoje a obdivuje tatínkovy poklady – od velkých map až po tlusté knihy. Tu nejzajímavější věc ale našla na nejvyšší polici.

„Modo, sundej mi to prosím dolů,“ poprosila Amanda jednou ráno svého kamaráda.

Slon opatrně postavil na stůl velký pohár. Vypadal jako míč ze zlata a na něm byl štítek s tatínkovým jménem. Tatínek byl v mládí skvělým fotbalistou. Amanda věděla, že má nejméně sto pohárů a medailí, ale na tenhle pohár musel být tatínek ze všech nejpyšnější.

Ve středu se na nástěnce ve školce objevila nová zpráva. Byla to pozvánka na fotbalový trénink. Kluci se těšili tak moc, že kopali do všeho, co bylo kulaté, takže se paní učitelka docela zlobila.

Amanda hrála fotbal ráda. Doma za kůlnou měli bránu z rybářské sítě a od okamžiku, kdy se naučila chodit, se s tatínkem honili za míčem. Kopnout míč do brány uměla levou zadní. Nebylo tedy divu, že ji tatínek zapsal na trénink, i když byla Amanda jedinou holkou na celém seznamu.

„To zvládneš,“ povzbuzoval ji slon.

Schylovalo se k začátku prvního tréninku a trenér zapískal na píšťalku.

Nejdřív zvolili dva kapitány, kteří si pak na střídačku začali vybírat hráče do svých týmů. Amandu ovšem nikdo nechtěl. Zůstala mezi zbylými dětmi jako úplně poslední.

Kapitán jednoho mužstva praštil čepicí do trávy a zaječel: „Já žádnou holku nechci. Vždyť se ani netrefí do míče!“

Druhý kapitán si něco nesrozumitelně brumlal.

„Bud' statečná, Amando,“ pošeptal dívce slon a aby ji povzbudil, zamával ušima, až ji ovál příjemně teplý vítr. „Oni nevědí, jak jsi šikovná, a myslí si, že fotbal umí hrát jenom kluci, tak jim to ukaž!“

V tom se ozvala píšťalka. Amanda se vzpřímila, hodila copy i chmury za hlavu a vyrazila za míčem. A heleme se! Měli jste vidět, jak kličkovala s míčem, jaké dávala přihrávky a jaké tři góly nakonec vstřelila do branky.

Modo na tribuně úplně šlel. Po tréninku Amandu pochvalně poklepali po ramenu kapitán mužstva i trenér.

Když se tatínek vrátil domů, byla už Amanda v posteli.

„Jak ti to šlo na fotbale, Amando?“ zajímalo tatínka.

„Trenér říkal, že mi míč přirostl k noze. Co to, tati, znamená?“ chtěla vědět Amanda.

Tatínek se spokojeně usmíval, dal jí pusku na dobrou noc a řekl: „To znamená, že jsi moje dcera.“

Jak Amanda kopala za rovnoprávnost

Východisko

Děti diskutují o rovných příležitostech pro dívky a chlapce. Práce s příběhem učí děti rozeznat stereotypní chování, reagovat na skrytou nerovnost a jít za svými sny.

Téma: Rovnost/nerovnost dívek a chlapců

Svobodná a dobře fungující společnost se skládá z lidí, jejichž práva a svobody jsou chráněny a respektovány. Pohlaví člověka se obecně určuje dle biologického pohlaví – zda se narodí jako chlapec, nebo dívka. Rozlišujeme také pojem gender (sociální pohlaví), tzn. kulturní charakteristiky a modely přiřazované mužskému nebo ženskému biologickému pohlaví, tento pojem odkazuje na sociální rozdíly mezi ženami a muži. Nikdo si nemůže vybrat, kým a kde se narodí. Je však možné měnit a utvářet tradice, přesvědčení a zvyky, ve kterých člověk vyrůstá. Genderová rovnost znamená, že muži a ženy / chlapci a dívky mají zaručena stejná práva, povinnosti a příležitosti. Cílem není udělat muže a ženy stejné, ale uznat hodnotu všech, určit spravedlivé sociální výhody a povinnosti. Příkladem kultur, které genderovou rovnost praktikují už tisíce let, jsou například původní obyvatelé Ameriky. V jejich kulturách

Tematické dny

8. březen

Mezinárodní den žen

11. říjen

Den dívek

15. říjen

Den žen žijících na venkově

19. listopad

Den mužů

25. listopad

Mezinárodní den proti násilí na ženách

je gender chápán jako škála – člověk se může nacházet kdekoli mezi „mužem“ a „ženou“. A není důležité, kde na této škále člověk je a jakou sociální roli si vybere, ale že svou sociální roli plní a tím prospívá celá komunita.

Kvůli genderovým rolím společnosti často očekávají, že se chlapci a dívky, muži a ženy budou chovat odlišně, že budou vykonávat genderově dané úkoly. Tomu se říká genderová nerovnost. Genderová nerovnost se projevuje například rozšířením konkrétních stereotypů – muži jsou zručnější a inteligentnější, hodí se do vedoucích rolí, ženy jsou skromnější, pečující apod. Už v pohádkách jsou princové a rytíři stateční muži, kteří zachraňují bezmocné princezny před draky a zlými čarodějnicemi. Na světě jsou regiony a země, kde jsou muži privilegovanější, a proto jsou v rodině vítáni spíše chlapci než dívky. Chlapci mohou být upřednostňováni i v tom, že jsou posláni do školy, což jim později zaručuje lepší práci, mohou se svobodněji rozhodovat o své budoucnosti. Od dívek se očekává menší samostatnost, větší podřízení se vůli druhých, rodině a později i manželovi, nezasahování do veřejného společenského života. V některých rodinách žena nesmí pracovat nebo si vydělávat vlastní peníze, protože to negativně ovlivňuje mužovu pověst. Ženy se častěji

věnují farmářským nebo domácím pracem atd. Dosažení genderové rovnosti se věnuje i OSN, například prostřednictvím 5. cíle udržitelného rozvoje (Dosáhnout genderové rovnosti a posílit postavení všech žen a dívek).

Jak s tématem pracovat

1. Knižní tipy

SPILSBURY Louise, MURRAY Marie, *Děti našeho světa 1*, Praha: Pikola, 2023 (<https://www.booktook.cz/v/2417534/deti-celeho-sveta-1>), kapitola Práva a rovnoprávnost

2. Lekce a publikace

Lekce Ženy mají hlas, lekce Kluci netančej, lekce Tohle jsem já z publikace *Učíme v souvislostech na 1. st. ZŠ*, ARPOK, o. p. s. (<https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2023/01/Ucime-v-souvislostech-na-1st-zs-2022.pdf>)

Otázky k diskuzi

- Co se ti líbí na tom být chlapcem/dívkou?
- Jaké (domácí) práce dělá tvoje matka a tvůj otec, jaké ty a tví sourozenci?
- Jak se asi cítila Amanda, když ji nechtěli vybrat do týmu? Jak se cítili kapitáni týmů?
- Řekl vám někdy někdo, že něco nesmíte dělat, protože jste chlapec/dívka? Jak jste se cítili?

Jak Amanda zatočila s předsudky

Amanda má několik bezva kamarádů. Jedním z nich je samozřejmě slon Modo. Je to moc dobrý kamarád, stačí, aby na něj jen pomyslela, a on se znenadání objeví. Když se mezi nimi někdy schylovalo k hádce, slon na nic nečekal, roztočil ocas jako vrtuli a odletěl. Proto se nikdy nehádali.

Amanda má ještě jednoho kamaráda, jmenuje se Petr. Hrát si s ním je ohromně zábavné. Její maminka vždycky říká, že z Petra bude jednou nějaký důležitý pan inženýr. Určitě jednoho dne vynalezne stroj času.

Ve školce je Amandinou nejlepší kamarádkou Sofie. Často ji vyhlíží u okna, protože Sofie si po ránu ráda přispí a do školky přichází většinou o něco později.

Když takhle jednou Amanda zase čekala na Sofii, vešli brankou do školky cizí lidé – maminka s dcerou. Holčička šla mlčky vedle maminky a držela se jí pevně za ruku. Za chvilku se chodbou nesl živý hovor a paní učitelka volala na děti: „Pojďte se seznámit se Sune, přistěhovala se k nám z daleké Keni a bude s vámi chodit do třídy.“

Amanda si Sune zvědavě prohlížela. Měla velké tmavé oči a nádherné černé kudrnaté vlasy. Její šaty byly tak pestré, až zrak přecházel. Vypadala trochu jinak. Amanda měla světlou kůži. Je pravda, že jí na slunci občas ztmavne, ale nikdy neztmavne tak, jak tomu bylo u Sune.

„Sune se k nám přestěhovala z velké dálky, buďte na ni milí!“ nabádala nás paní učitelka. „A ty, Amando, jí můžeš pomoci, aby se u nás rozkoupala. Ukaž jí, kde máme hračky,“ poprosila ji.

Amanda vzala nenápadně Sune za ruku a cítila, jak se dívce rozbušilo srdce. „Neboj se, já jsem Amanda,“ snažila se svou novou kamarádku povzbudit.

Tři děti přerušily stolní hru a zkoumaly nově příchozí: „Hele, odkud nám sem asi tak přistála? Možná snědla příliš čokolády? Nebo že by vylezla z nějaké lví nebo sloní jeskyně?“ posmívaly se dívce.

Sune se Amandy chytila za ruku ještě pevněji.

Vtom místností zavanul prudký vítr, který všechny ty chytráky povalil na zem. „No, vy jste mi tedy pěkní hlupáci,“ zatroubil nečekaně slon Modo. „Copak slon žije v jeskyni? Nebo vám kůže ztmavne jedením čokolády? Co se to tady ve školce propánakrále učíte?“ zatroubil nevěřičně slon.

Přesně tohle Amanda potřebovala.

„Za prvé,“ řekla důrazně, když si stoupla před posměváčky, „Sune je moje nová kamarádka. Za druhé, není důležité, jestli ti trochu odstávají uši, nosíš brýle nebo vypadáš celkově jinak. Důležité je to, že máš dobré srdce. Za třetí, bylo by hodně hloupé si myslet, že všechny děti musí vypadat stejně. A za čtvrté, v jeskyni žijí netopýři...“

Amanda pokračovala, až ze sebe nakonec téměř jedním dechem vysypala deset důležitých vět.

Za své spolužáky ve školce se styděla. Posměváčci klopili zraky a vzájemně se obviňovali.

Modo měl ze své malé kamarádky velkou radost.

„Jsi moje malá odvážná Amanda,“ usmíval se spokojeně, když později seděl v Amandině pokoji.

„Sune je moc prima holka,“ vysvětlovala Amanda, „umí ze všech dětí v naší skupině nejlépe počítat a tančit. Naučila nás dešťový tanec. Jsou v něm neuvěřitelně rychlé kroky. Kromě toho zná stejnou anglickou písničku jako já. Však ji taky znáš! „Mary měla jehňátko“. Mám takovou radost, že Sune chodí zrovna do naší školky!“

„Jakpak by ne, ty moje malá kamarádko,“ objal před odletem slon Amandu a dodal: „Nikdy nezapomeň, že nejdůležitější je mít dobré srdce.“

Otázky k diskuzi

- Přestěhovala se někdy vaše rodina? Vaši známí? Kam a proč?
- Proč se lidé rozhodnou opustit svou domovskou zemi?
- Jak se lidé mohou cítit v nové zemi?
- Jakou pomoc potřebují lidé v cizí zemi?
- Zkuste vymyslet, co ještě mohla říct Amanda svým spolužákům v rámci těch deseti důležitých vět.

Jak Amanda zatočila s předsudky

Východisko

Děti rozumí, proč lidé migrují z venkova do měst nebo z jedné země do druhé. Přemýšlí o různých důvodech, proč lidé opouštějí svou domovskou zemi a jaké mohou být jejich potřeby v nové zemi. Děti skrze příběh rozvíjejí empatii a seznamují se s důvody, proč pomáhat lidem z jiného kulturního prostředí.

Téma: Migrace, propojenost světa, stereotypy

Svět začíná doma, kde žijete se svými rodiči, sestrami nebo bratry. Vše doma by mělo být známé a bezpečné. Člověk je na svůj domov zvyklý a měl by se tam cítit dobře. Domov velkého počtu Čechů je v České republice. Jsou ale i Češi, kteří si z nějakého důvodu našli svůj domov v jiné zemi. Řada zemí světa v minulosti i dnes přijala emigranty z České republiky a dala jim příležitost založit tam svůj domov. Větší české komunity se nacházejí například ve Spojených státech amerických, Velké Británii, Kanadě, Německu, Chorvatsku nebo v Rumunsku. Příčin a důsledků migrace je mnoho. Může se jednat o pozitivní příčiny (snaha něco poznat, zažít, vidět jiné části světa, lepší kariéra, vzdělání, láska, ...) nebo negativní (konflikty a války, přírodní pohromy, nedostatek zdrojů, například vody a potravy, pronásledování, ...). Nalezneme také kladné důsledky migrace (šíření nových nápadů, výrobků, pokrmů, sportů, hudby,

Tematické dny

21. květen

Den kulturní rozmanitosti

20. červen

Světový den uprchlíků

16. listopad

Den tolerance

filmů, přenos technologií, nejnovějších trendů, propojení domácích firem se zahraničními firmami a investory, nová přátelství, vznik nových firem → nová pracovní místa, ...) i ty záporné (pracovní síla odchází ze země, nelegální práce, ztráta domova, rodiny, ...).

* U práce s tímto příběhem je důležité zvážit, zda jsou ve vaší skupině děti z odlišného kulturního prostředí, se zkušeností s migrací. Na základě toho je vhodné hlouběji ošetřit diskuzní pravidla, výběr otázek, další aktivity, které mohou navazovat. (Je možné vše prokonzultovat předem s jejich rodinou – společně můžete zhodnotit, zdali jsou příběh a případné návazné aktivity vhodné pro všechny děti, a vzít v úvahu jejich zkušenost.)

Jak s tématem pracovat

1. Knižní tipy

ALTARRIBA Eduard, *Co je to válka*, Praha: Pikola, 2023

(<https://mravencichuva.cz/co-je-to-valka/>)

SANNA Francesca, *Cesta*, Praha: Albatros, 2022 (<https://mravencichuva.cz/cesta/>)

ŠRÁMKOVÁ Jana, *Fánek hvězdoplavce*, Praha: Běžiliška, 2022

(<https://www.magnesia-litera.cz/kniha/fanek-hvezdoplavec/>)

2. Lekce a publikace

Lekce Domov, lekce Válka, která změnila Rondo z publikace *Učíme v souvislostech na 1. st. ZŠ*, ARPOK, o. p. s. (<https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2023/01/Ucime-v-souvislostech-na-1st-zs-2022.pdf>)

Jak Amanda pochopila, proč je důležité umývat si ruce

Amandin tatínek byl námořník a jeho úkolem bylo stát za kormidlem. Tohle Amanda věděla. Jednou byla na tatínkově lodi, zrovna když zakotvila v přístavu v Německu. Lod' to byla velická jako obchodní dům.

Když se doma dostalo na tatínkovu práci, Amandina maminka si občas povzdechla, že být ženou námořníka je těžký úděl. Časem Amanda pochopila, že to maminka říkávala před tatínkovým odjezdem. Tatínek byl na moři pokaždé moc dlouho a Amandě se často stýskalo. Takže mamince asi taky. Když se tatínek loučil, nikdy neopomenul zdůraznit: „Amando, to ty jsi můj maják.“ Pro Amandu byla tahle kouzelná věta moc důležitá.

Ve školce se chystal vánoční trh a Modo s Amandou byli ve svém živlu. Vystříhovali ze starých časopisů celé hromádky barevných obrázků a vyráběli pohlednice. Amanda stříhala a lepila a Modo mával ušima, aby lepidlo rychleji zaschlo.

Tatínek se měl na druhý den vrátit domů. Amanda se ho už nemohla dočkat.

Vtom ve vedlejším pokoji zazvonil telefon. Modo přiložil své velké ucho ke stěně a zaposlouchal se. Hlas Amandiny maminky zněl ustaraně. Mluvila cizím jazykem a Modo přeložil Amandě to málo, co zaslechl: „Bolesti v břiše, infekce...“ Nejvíce Amandu vyděsilo slovo „karanténa“. To totiž znamená, že jsi nemocný a nesmíš

vycházet z pokoje. Ale tatínek nebyl doma, ve svém pokoji. Tatínek byl v nějaké cizí zemi.

U jídla vypadala maminka smutně a Amandě jí bylo líto.

„Kdo ti volal?“ vyptávala se.

„Kapitán lodi z přístavu. Na tatínkově lodi se prý dostala do jídla nějaká ošklivá bakterie a část posádky musela do nemocnice, včetně našeho tatínka,“ vysvětlovala dcerce maminka.

Amanda bývala tu a tam taky nemocná, ale ještě nikdy nebyla v nemocnici.

Maminka pokračovala: „Tatínka bolí břicho a musí tam bohužel zůstat ještě celý další týden. Takhle to dopadá, když si kuchař nemyje ruce.“

„Celý týden!“ zhrozila se Amanda a utíkala do svého pokoje. Oči se jí zalily slzami. Nikdo jí nevysvětlil, jak se má chovat statečná dcera námořníka. Teď musela na tatínka čekat celou věčnost, a to všechno kvůli nějaké hloupé bakterii.

„Modo, kdepak jsi?“ volala plačky Amanda slona.

Jakmile Modo dívku uviděl, sevřelo se mu jeho velké sloní srdce.

„Neplač, Amando, tatínek se ti uzdraví. Někdy se stane, že se ošklivé bakterie dostanou do jídla a potom do břicha nějakého námořníka.

Na světě existuje spousta zemí, ve kterých bohužel nemají dostatek vody ani mýdla.“

„Nemají mýdlo? A čím pak si teda myjí ruce?“ divila se Amanda.
„Abych byla upřímná, i já si občas zapomenu umýt ruce,“
přiznala dívka.

Modo zavrtěl nesouhlasně hlavou: „Ruce si musíme umýt vždycky, vždyť to přece víš. Ale napadá mě, co bychom teď mohli udělat, Amando. Tvůj tatínek z toho bude mít určitě velkou radost!“

Amanda si utřela slzy, vysmrkala se a slona objala. Tatínek jí kdysi řekl, že i na tom nejrozbouřenějším moři a v té nejtemnější noci v domovském přístavu statečně svítí maják a pomáhá lodím, aby bezpečně zakotvily. A ona byla přece tatínkovým majákem. Nemohla ho zklamat.

Za několik dní se ve školce konal vánoční trh. Celým sálem voněly perníčky, sušenky a vafle. Jeden stánek ovšem voněl úplně jinak. Paní učitelka zůstala před Amandiným pultem zamyšleně stát. Byly na něm vystavené ručně vyrobené barevné mýdlové koule v krásných krabičkách, na nichž bylo napsáno:

MYJ SI RUCE MÝDLEM!

Otázky k diskuzi

- Jaké činnosti nám pomáhají k tomu, abychom zůstali zdraví?
- Jak často si myjete ruce?
- Bylo už vám někdy špatně?
Co jste udělali pro to, aby se vám udělalo lépe?
- Co děláte, když jste smutní/nervózní,
abyste si pomohli?
- Jak můžete pomoci někomu jinému,
když je smutný/nervózní/rozzlobený?
- Jak můžete pomoci někomu jinému,
když je mu špatně/je nemocný/zraněný?

Jak Amanda pochopila, proč je důležité umývat si ruce

Východisko

Děti se dozvědí, jak může hygiena ovlivnit zdraví lidí ve světě. Příběh otevírá téma duševního a fyzického zdraví a možnosti, jak podpořit zdraví své i ostatních.

Téma: Zdraví

Pro šťastný a aktivní život člověka je důležité jeho zdraví. Sociální pohoda, tělesné i duševní zdraví tvoří propojený celek ovlivňující život člověka. Člověk může ovlivnit svůj zdravotní stav různými činnostmi – dostatkem pohybu, zdravým stravováním, pravidelnými návštěvami lékaře, pobytem na čerstvém vzduchu, dodržováním hygieny či pozitivním přístupem. Zdraví obyvatelstva se často hodnotí různými statistikami. K nejběžnějším ukazatelům patří očekávaná délka života. Podle statistiky byla očekávaná délka života při narození v roce 2023 v ČR 78,3 let. Celosvětová očekávaná délka života je 70,5 let (Data WorldFactbook, 2023). Očekávaná délka života může záviset na různých faktorech, jako jsou okolní prostředí, dostupnost zdravotních služeb, zdravotní osvěta, bezpečnost práce nebo životní úroveň. Na zdraví obecně mají vliv další faktory, jako jsou stravovací a pohybové návyky či užívání návykových látek. Odhlédneme-li od statistik, nabízí se

Tematické dny

20. březen*Mezinárodní den štěstí***7. duben***Světový den zdraví***29. září***Světový den srdce***10. říjen***Světový den duševního zdraví***15. říjen***Světový den mytí rukou***19. listopad***Světový den toalet*

zkoumat kvalitu života, což je subjektivní vnímání vlastního života ve vztahu ke kultuře a hodnotám, ve kterých člověk žije. Lze se věnovat zdravým a silným vztahům v rodině či komunitě, poutu k prostředí, v němž člověk žije, smysluplné práci, která přispívá ke zlepšování komunity a krajiny, atd. Tematické zdraví se věnují i „Cíle udržitelného rozvoje“. Třetí cíl míří na zajištění zdravého života a zvyšování jeho kvality pro všechny v jakémkoli věku. Konkrétněji se věnuje například snižování míry mateřské úmrtnosti, ukončení epidemií AIDS, TBC, tropických nemocí, prevenci užívání návykových látek, navyšování zdrojů pro zdravotnictví a mnoha dalším bodům.

Jak s tématem pracovat

1. Knižní tipy

GREGOROVÁ Kristýna, *Vodavoděnka. Voda není nuda.*, Praha: Pikola, 2021 (<http://www.vseovode.cz/clanek/voda-vodenka-voda-neni-nuda>)

2. Lekce a publikace

Projektový den Světový den výživy z publikace *Svět v jednom dni*, ARPOK, o. p. s. (https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2013/02/Svet-v-jednom-dni_1-stupeň.pdf)

Lekce Hygiena, lekce Zdravá mysl z publikace *Učíme v souvislostech na 1. st. ZŠ*, ARPOK, o. p. s. (<https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2023/01/Ucime-v-souvislostech-na-1st-zs-2022.pdf>)

Jak se Amanda naučila vdechnout starým věcem nový život

Každý čtvrtek je v Amandině školce den domácích hraček. To je takový den, kdy si všechny děti mohou přinést z domova své oblíbené hračky a vždycky se na to moc těší. Ne snad proto, že by ve školce žádné hračky nebyly, ale proto, že své hračky nade vše milují a jsou rády, že je můžou ukázat ostatním.

Ve středu večer Amanda vyskládala své hračky na postel. Zase tolik jich neměla: panenku Marušku, žirafu, plyšového mývala, háčkovaného zajíčka, barbínu s tmavými vlasy a měkkého látkového slona.

Najednou Amandě rozcuchal vlasy závan teplého vánku. Na okenním parapetu se hihňal slon Modo. „Amando, jsi nějaká zmatená. Proč musíš nosit do školky tolik hraček?“ zeptal se dívanky.

Amanda ze svých mazlíčků nespouštěla oči. „Ty tomu nerozumíš, Modo. Anička přinese každý čtvrtek zbrusu novou panenku. Má jedenáct barbín, pět s tmavými vlasy a šest se světlými, a tři Keny. Pak má ještě tři mluvící panenky a jednu nemluvící, ale zato čurající panenku – miminko. O plyšácích nemluvě, ti se nedají ani spočítat. Kromě toho mají její barbíny dvě auta a tři poníky. Některé z nich jsou už maminkami, které mají miminka...“ vypočítávala Amanda.

„To by snad stačilo,“ vložil se do toho slon, „ale co si s tím vším počne? A ty – snad Aničce nezávidíš?“ chtěl vědět Modo.

Amanda se zamyslela a pak řekla: „Nevím, ale když přišla Anička minulý týden do školky, prohlásila, že když bude chtít, táta jí koupí třeba hvězdu z nebe. Ano, Modo. Slyšel jsi správně. Hvězdu! A to není všechno! Mohla by ji prý po sobě pojmenovat. Jsou asi hrozně bohatí, tatínek Aničky vlastní nějakou firmu.“

Amanda na Modu upřela zoufalý pohled.

„Milá Amando,“ pronesl rozvážně slon, „pojdme se projít. Znáš ten velký dům z červených cihel na konci vedlejší ulice? Ten za vysokým zeleným drátěným plotem?“ zeptal se.

Amanda se chytla Modova chobotu a mlčky vyšli brankou na ulici. Už bylo pozdě a většina obchodů měla zavřeno. Amanda a Modo se zastavili před bránou červené budovy. Stál na ní nápis „Re-use centrum – Druhý život pro použité věci“.

Modo se s Amandou na zádech přenesl přes bránu. Na dvoře, kam se dostali, byly velké kontejnery s různými nápisy.

„Co je to za místo?“ rozhlížela se Amanda zvědavě kolem.

„Kar-to-ny, ko-vy, do-má-cí spo-tře-bi-če, ná-by-tek,“ slabikovala dívka složitá slova.

Okno do budovy bylo pootevřené, a tak mohli nahlédnout i dovnitř. „Podívej, Amando, kolik je tady věcí. Lidé je sem přinesli, protože už je nechtěli. Sem se nosí věci, které už lidé nepotřebují, aby je mohl začít používat zase někdo jiný, někdo, komu se naopak zrovna hodí.“

Jedni je přinášejí a druzí zase odnášejí. Vzniká tak méně odpadu, a šetří se tím životní prostředí," vysvětloval Amandě slon.

„Podívej se, Amando!“ Slon ukázal chobotem na velké barevné police s vystavenými hračkami, které posmutněle čekaly na své nové majitele. Stolní hry, knihy a kostky sice vypadaly poněkud opotřebeně, ale pořád se s nimi dalo hrát. Velký medvěd s dalšími plyšovými zvířátky se smutně nakláněli přes okraj. Panenky se dívaly prázdným pohledem, jako by se jim stýskalo po jejich bývalých „maminkách“. Když se na ně Amanda zadívala, cítila velký smutek a říkala si, že odted' bude mít své hračky ještě raději.

„Lidé kupují spoustu věcí, daleko víc, než je nutné. Nové šaty, boty, telefony, kuchyňské nádobí... Nebo jako Anička – každý týden novou panenku. Výroba, doprava a skladování všech těch věcí zatěžuje přírodu a vlastně i lidi. Staré věci ještě nejsou rozbité, můžou ještě stále sloužit, ale my už kupujeme nové. To je mi ale pěkná hloupost! Takhle se v těch věcech brzy utopíme,“ povzdechl si slon, když se rozhlížel kolem. „Takové centrum pro použité věci má smysl. Když si tady něco vybereš, tak už není třeba nic nového kupovat. Ty sama můžeš nějaké staré věci vdechnout nový život,“ dodal Modo.

Otázky k diskuzi

- Jaké věci v životě potřebujete a proč?
- Co děláte s věcmi, které již nepotřebujete (například oblečení, které vám už je malé, a hračky, se kterými si nehrajete)?
- Co se stane s odpadem, který vzniká u vás doma?
- Co se stane s odpadky, když je vyhodíte do koše? Co s nimi můžete dělat jiného?

„Podívej se, růžový kočárek pro panenky!“ vyjekla najednou Amanda. „Takový jsem si už dlouho přála.“

Následující den na procházce zavedla Amanda maminku nenápadně k bráně re-use centra pro použité věci. „Mami, pojd', podíváme se dovnitř, vypadá to tu moc zajímavě,“ tahala Amanda maminku za rukáv.

Maminka na jedné policice objevila desku své oblíbené hudební skupiny, kabelku ze sametové látky a retro blůzu. Amanda si domů pyšně dotlačila svůj vysněný růžový kočárek.

„Modo,“ pošeptala večer Amanda slonovi, „mám takovou radost, že jsi mi to místo ukázal. Zítra o tom povím taky Aničce. To bych fakt nechtěla, aby se Anička ve svých věcech utopila. Takhle představa mě docela děsí.“

Závistivý tón se z Amandina hlasu kamsi vytratil, a za to byl Modo moc rád.

Jak se Amanda naučila vdechnout starým věcem nový život

Východisko

Děti získají přehled o tom, jak souvisí spotřeba s produkcí odpadů a jak lze změnou svých vlastních spotřebních návyků šetřit životní prostředí. Příběh otevírá témata třídění odpadu, recyklace, omezování spotřeby, upcyklace, lokální či fairtradové produkce.

Téma: Spotřeba, udržitelnost

Lidé v naší kultuře jsou zvyklí spotřebovávat a neustále kupovat další věci. Bereme jako samozřejmost, že máme vše, co k životu potřebujeme, a ještě něco navíc. Nadměrná spotřeba však vyčerpává přírodu a znečišťuje životní prostředí. K významným důsledkům nadměrné spotřeby patří například porušování lidských práv při těžbě či zpracování produktů (viz Amanda a lidská práva), dále také nadužívání přírodních zdrojů (jako je kácení lesů pro výrobu palmového oleje) a důsledky spojené s klimatickou změnou (viz Amanda a klimatická změna). Jedním z důsledků nadměrné spotřeby, který je viditelný okem každého z nás, je množství odpadu. Odpadu existuje několik druhů. Jsou odpady, které nelze znovu použít, a ty, které lze zrecyklovat a znovu využít. Mnoho

Tematické dny

18. březen
Světový den recyklace

30. březen
Den nulového odpadu

duben
*Uklidme Česko
(+ konec září, World
Cleanup Day)*

druhá květnová sobota
Světový den pro fairtrade

23. říjen
Den udržitelnosti

poslední listopadová sobota
*Mezinárodní den
nenakupování ničeho*

odpadů vzniká v průmyslu a výrobě, ale také v domácnostech. Na každého Čecha vychází cca 536 kg komunálního odpadu za rok (MŽP, 2020). Problém s odpady se neustále řeší po celém světě: rozvíjejí se služby odvozu odpadků, pozornost je věnována recyklaci a třídění, organizují se kampaně na úklid odpadků, podporuje se recyklace, řeší se likvidace a recyklace nebezpečného odpadu. Jednou věcí je nakládání se vzniklým odpadem, druhou a zároveň klíčovou věcí je snaha o předcházení vzniku odpadu jako takového a všech dalších negativních aspektů (environmentálních i sociálních) spojených s nadměrnou spotřebou. To se snaží prosazovat různé iniciativy. Níže najdete vybrané pojmy, se kterými tyto iniciativy pracují.

Ekodesign: počínaje od návrhu produktu tak, aby měl minimální dopad na životní prostředí (nebo rovnou dopad pozitivní), a to během celého jeho životního cyklu. (Patří mezi principy cirkulární ekonomiky).

3R principy (redukovat, znovupoužívat, recyklovat): tyto tři principy dávají nový život předmětům, které se měly stát odpadem. 3R principy zahrnují široké spektrum příkladů od vzniku tzv. re-use center, kam lidé mohou odevzdávat produkty, které již

dále nevyužijí, po zpětný odběr produktů samotným výrobcem, který je recykluje a snižuje tak množství primárních zdrojů nezbytných pro výrobu nových produktů. (Patří mezi principy cirkulární ekonomiky).

Fairtrade je obchod založený na partnerství. Fairtrade je certifikace zboží, které splňuje určité sociální, ekonomické a ekologické standardy. Smyslem této certifikace je poskytnout pěstitelům, zaměstnancům a řemeslníkům ze zemí globálního Jihu (zemí Afriky, Asie a Latinské Ameriky) možnost užít se vlastní prací za důstojných podmínek.

Lokální potraviny: konkrétní definice lokálních potravin neexistuje. Někteří autoři za „lokální“ považují potraviny vyrobené v okruhu do 100 kilometrů od místa spotřeby. Někdy se za lokální považují potraviny vyprodukované v kraji či v dané zemi (zejména v Evropě). Jako pozitiva se uvádí čerstvost, větší přirozenost pro organismus, mají příznivý vliv na povědomí lidí o ochraně životního prostředí.

Zero waste v překladu znamená „žádný odpad“. Jedná se o životní styl, jehož zastánci se snaží maximálně minimalizovat tvorbu odpadu, který nejde nijak dál zpracovat (recyklovat nebo kompostovat).

(Zdroje k pojmům: Fairtrade Česko a Slovensko, INCIEN – Institut cirkulární ekonomiky, NaMysli, Zero Waste Česko, 2024).

Jak s tématem pracovat

1. Knižní tipy

HÁŠOVÁ TRUHELKOVÁ Lucie, *Dědeček v růžových kalhotách*, Praha: Albatros, 2021 (<https://mravencichuva.cz/dedecek-v-ruzovych-kalhotach/>)

NOVOTNÁ Anna, *Pytlík a flaška*, Praha: Albatros, 2019 (<https://www.albatrosmedia.cz/tituly/56930907/pytlik-a-flaska/>)

SPILSBURY Louise, MURRAY Marie, *Děti našeho světa 1*, Praha: Pikola, 2023 (<https://www.booktook.cz/v/2417534/deti-celeho-sveta-1>), kapitola Chráníme planetu

STARÁ Ester, *Největší přání*, Praha: Člověk v tísni, 2017 (<https://globalnirozvojevzdelavani.cz/wp-content/uploads/2021/10/nejvetsi-prani.pdf>) + Největší přání ve výuce, metodická příručka (<https://globalnirozvojevzdelavani.cz/wp-content/uploads/2021/10/nejvetsi-prani-svet-ve-vyuce-metodika.pdf>)

2. Lekce a publikace

Projektový den Den květů z publikace *Svět v jednom dni*, ARPOK, o. p. s. (https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2013/02/Svet-v-jednom-dni_1-stupeň.pdf)

Lekce Dědeček v růžových kalhotách, lekce Cena, lekce Plasty na cestách z publikace *Učíme v souvislostech na 1. st. ZŠ*, ARPOK, o. p. s. (<https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2023/01/Ucime-v-souvislostech-na-1st-zs-2022.pdf>)

3. Video tip

ČT EDU. Upcyklace a recyklace. (<https://edu.ceskatelevize.cz/video/10171-upcyklace-a-recyklace>)

Jak se Amanda naučila vážit si jídla

Amandiným nejoblíbenějším jídlem bylo vždycky něco od babičky. Cokoli babička uvařila, bylo to nejlepší na světě. Skořicový šnek měl vždy dostatečné množství skořice a na kulajdě se nikdy neudělal škrálop. A každý rok si Amanda k narozeninám přála to samé – babiččin borůvkový dort.

„Babi, doufám, že mi upečeš dort!“ připomínala jí pokaždé Amanda a babička se usmívala, protože jí to dělalo radost.

Tenhle její významný den začínal pro Amandu už v šest hodin ráno. Proč se lidé, kteří slaví narozeniny, budí tak brzo ráno, neví ani sousedův pes. V každém případě si dívka s velkým očekáváním načechrala polštář.

Záclony se trochu zavlnily a něčí zavalité tělo přistálo u polštáře.

„Hezké narozeniny, Amando!“ zatroubil slon Modo.

Amanda byla štěstím celá bez sebe. „Slib mi, že tu zůstaneš celý den! Na dnešek mi babička určitě upekla borůvkový dort a je to ten nejlepší dort na světě, to mi věř!“ radovala se dívka.

Když Amanda zaslechla kroky rodičů, urovnala si polštář, zase zavřela oči a předstírala, že spí. Jak krásná jsou narozeninová rána!

„Všechno nejlepší, Amando!“ Tatínek jí předal měkkého plyšového medvídka a maminka obrovský třešňový dort. Amanda poznala už podle vůně, že to není babiččin dort.

„Babička tě pozdravuje! Bohužel se jí zatoulala Micinka, a tak dnes nemůže přijet do města,“ omlouvala ji maminka.

Amandina černá ofina se našťvaně naježila.

„Třešňový dort, to není ono. Na mé narozeniny byl vždycky borůvkový dort, protože je nejlepší na světě!“ vztekala se Amanda, jen co rodiče odešli. Slon ani nedutal.

„Chceš, abych ti ukázal, co může být pro někoho nejlepší na světě?“ zeptal se nakonec Amandy.

Než stihla dívka jakkoliv odpovědět, už seděla Modovi za krkem a slonovy velké uši nabíraly vítr mezi mraky.

Jejich letecký výlet skončil tentokrát v jedné daleké zemi, na dvoře jakéhosi kamenného domu. Kolem byl štěrk, za domem políčko a v dálce se tyčily hory. Byl to nádherný pohled. Amanda a Modo se kradmo podívali oknem dovnitř. V domě seděli na koberci dva kluci s maminkou a jedli z misek rýži. Když byly misky prázdné, vzala maminka z dózy sušenku a dala ji jednomu z nich se slovy: „Přeji ti hodně štěstí k narozeninám, miláčku!“

„Děkuju moc!“ objal chlapec láskyplně maminku.

Svého mladšího bratra chytil kolem ramen a strčil mu nenápadně půlku své sušenky do kapsy.

„Podívej, Amando, i on má dnes narozeniny,“ zašeptal Modo, „jenže bez dortu a reptání, vidíš? Pro něj je nejlepší na světě to, o co se může podělit s milovanými lidmi.“

Když Amanda večer z třešňového dortu sfoukávala svíčky, měla smíšené pocity. Trochu se styděla, že ohrnovala nos nad třešňovým dortem, ale také už přemýšlela nad tím, s kým se i ona může dnes o něco podělit.

„Modo mi určitě poradí,“ prohodila Amanda a tři velké kusy dortu zabalila zvlášť.

Otázky k diskuzi

- Proč člověk potřebuje jídlo?
- Jaká jídla se u vás doma jedí? Proč?
- Už se vám někdy stalo, že jste nedojedli jídlo? Proč? Co jste s ním poté udělali?
- Jak můžeme omezit plýtvání jídlem?

Jak se Amanda naučila vážit si jídla

Východisko

Děti si uvědomují hodnotu potravin a to, že dostatek jídla není všude ve světě samozřejmostí. Práce s příběhem pomáhá více si uvědomovat plýtvání jídlem a hledat řešení v každodenním životě dětí.

Téma: Jídlo, potravinová bezpečnost, bezpečnost potravin, plýtvání

Jídlo je pro člověka nezbytné – potřebujeme získat dostatek energie a živin, abychom přežili a byli zdraví. S jídlem přicházíme do styku každý den, ale nepřemýšlíme často o tom, z čeho přesně je vyrobeno, jak se dostane na náš talíř nebo odkud pochází. Velká část jídla, které jíme, pochází z různých částí světa, takže jsme i prostřednictvím jídla propojeni s lidmi na celém světě.

V kontextu celosvětové spotřeby potravin jsou důležité pojmy potravinová bezpečnost a bezpečnost potravin. Bezpečnost potravin je základním principem evropské potravinové politiky, který zaručuje ochranu zdraví spotřebitelů. Týká se ochrany lidí, zvířat i rostlin v procesu výroby potravin. Bezpečnost potravin zahrnuje hygienu výroby potravin, kontrolní mechanismy, monitoring

Tematické dny

1. únor*Den bez palmového oleje***20. květen***Světový den včel***7. červen***Světový den bezpečnosti potravin***13. září***Mezinárodní den čokolády***1. říjen***Mezinárodní den vegetariánů***16. říjen***Světový den jídla***druhá květnová sobota***Světový den pro fairtrade*

potravních řetězců, bezpečnost krmiv či poskytování informací o původu potravin.

Potravinová bezpečnost je stav, kdy mají všichni lidé v kterýkoliv moment přístup k dostatečnému množství kvalitního a výživného jídla, které jim umožní vést zdravý a aktivní život. Pro zajištění potravinové bezpečnosti musí být trvale splněny tři podmínky: potraviny musí být dostupné, musí k nim být ekonomický a fyzický přístup (člověk musí mít dostatečné zdroje, aby si je byl schopen s přiměřeným úsilím pořídit) a člověk musí být schopen s potravinami nakládat náležitým způsobem (konzumovat dostatečné množství, dodržovat hygienické principy, správně potraviny uchovávat, ...). Vymýtí hlad, dosáhnout potravinové bezpečnosti a zlepšení výživy a prosazovat udržitelné zemědělství je i jedním z „Cílů udržitelného rozvoje“, jelikož dle „Zprávy o cílech udržitelného rozvoje“ (SDGs report, 2022) nemá téměř každý třetí člověk na zemi přístup k dostatečnému množství jídla. Zároveň je přitom celosvětově vyplýtvána cca $\frac{1}{3}$ vyprodukovaného jídla.

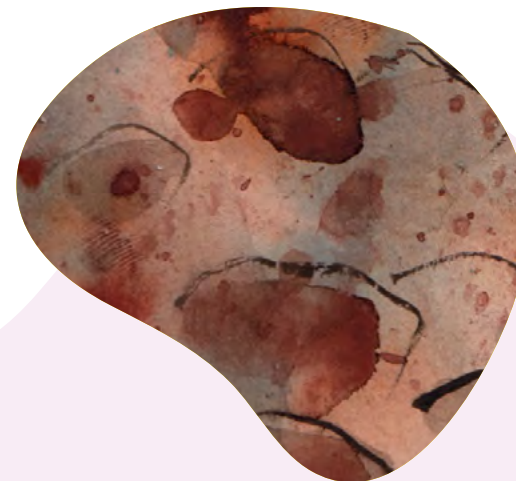
Jak s tématem pracovat

1. Knižní tipy

NOVOTNÁ Anna, *Banán. Podivuhodná cesta Bruna Banána z plantáže do koše*. Praha: Albatros, 2018 (<https://www.albatrosmedia.cz/tituly/38669336/banan/>)

2. Lekce a publikace

Projektové dny Den čokolády a Den výživy z publikace *Svět v jednom dni*, ARPOK, o. p. s. ([https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2013/02/Svět-v-jednom-dni_1-stupeň.pdf](https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2013/02/Svet-v-jednom-dni_1-stupeň.pdf))

Jak Amanda pochopila, proč je voda tak vzácná

Bylo už devět hodin večer a Amanda polehávala na pohovce, když na ni maminka zavolala: „Jdi se umýt, už je hodně hodin!“

Amanda se odšourala do koupelny a mnula si při tom oči. Když ji najednou ovanul teplý vítr. „To jsi ty?“ zašeptala Amanda.

„Ano, to jsem já,“ odpověděl slon.

Amanda neměla na světě žádného tak dobrého kamaráda, jako byl Modo. Slon se u ní objevil vždycky přesně v okamžiku, kdy ho nejvíc postrádala. Modo měl zelený měkký chobot a nejchytřejší oči na světě.

„Kde jsi byl tak dlouho?“ ptala se dívka a přitiskla si hlavu na jeho měkkou tvář.

Amanda v koupelně pustila z kohoutku vodu a hustá pěna začala vytvářet velké mýdlové bubliny. Pak se to ale nějak zvrtilo. Začala kolem sebe totiž šermovat kartáčkem na zuby, až na zrcadlo dopadaly stříkance od pasty, a když je prstem rozmazala, vypadalo to jako mapa světa. Slon tiše vzdychl a začal ručníkem vzniklý nepořádek utírat.

„Udělej mi vodotrysk,“ volala Amanda, „prosím, prosím!“

Slon nevěřícíně zakroutil svou moudrou hlavou. Něžně Amandu zvedl chobotem a posadil si ji na záda. „Pojď se mnou, něco ti ukážu,“ vybídl ji.

Koupelna se s nimi rázem začala otáčet, slonovy velké uši nabíraly vítr a ocas se roztočil jako vrtule. Během okamžiku se jeho zavalité tělo zvedlo ze země a další letecký výlet mohl začít.

Modo a Amanda se vznesli mezi mraky. Pod nimi se rozprostíraly vysoké hory, které co nevidět vystřídaly žluté písečné pláže. Vesnice, nad nimiž letěli, vypadaly úplně jinak než tam, kde Amanda bydlela. V moři se předháněli delfíni a vodní ptáci letící nad vodou se překřikovali.

„Kde to jsme?“ zeptala se Amanda.

„Letíme na jeden ostrov, který se nachází v Tichém oceánu. Je to nádherné místo. Ostrovní pláže tu rádi navštěvují turisté i místní lidé. Ale abych byl upřímný, neumí se moc chovat. Však uvidíš!“ posteskl si slon.

Modo si pospíšil a brzy se ocitli nad jednou pláží, kde se opalovali lidé a hrála muzika.

„Vidíš to?“ ukázal slon chobotem na plážovou kavárnu. V rohu kavárny stál až po okraj plný odpadkový koš. Kousek od pláže bylo celé okolí poseto igelitovými taškami, plastovými lahvemi a obaly od zmrzlin. Část odpadků už dokonce plavala v moři a ptáci si na nich pochutnávali. Přímo uprostřed pláže byly sprchové kabiny, kde se lidé umývali čistou vodou a sprchovým gelem. Použitá voda s mýdlovou pěnou odtékala pískem přímo do moře.

„Hm... To se mi moc nelíbí,“ prohlásila dívka. „Jednou jsme měli ve školce pána, který nám ukazoval obrázky přírody a zvířat. Vysvětloval taky, že odpadky se nikdy nesmí jen tak pohazovat, že je třeba je správně třídit a dávat pozor, aby se do přírody náhodou nedostaly nějaké chemikálie. Nevím, proč tady lidé dělají přesný opak toho, co by se dělat mělo,“ pohoršeně kroutila hlavou Amanda.

„Protože nemyslí na to, že každá lidská činnost může ovlivnit svět a přírodu. Oceány a moře jsou sice obrovské a odolné, ale jednoho dne se může stát, že z nich dočista vymizí život. Všechna voda může být znečištěná a zvířata a ptáci, jejichž domovem je právě moře, onemocní a zahynou. A časem nenajdeme čistou pitnou vodu, ani co by se do chobotu vešlo. Ani pro zvířata, ani pro lidi. Vodou musíme šetřit a udržovat ji čistou. Nebo pro lidi dostatek čisté vody na planetě nezbyde,“ vysvětloval slon závažnost situace.

Když se Amanda vrátila příští den ze školky, asi hodinu ve svém pokoji cosi vyráběla. Potom se na ledniče objevila cedule s velkými barevnými písmeny a prázdná sklenice:

1. ZA NEZAVŘENÝ KOHOUTEK POKUTA PĚT KORUN.
2. ZA NETŘÍDĚNÍ ODPADKŮ POKUTA PĚT KORUN.

P. S. PENÍZE VHOĎ DO SKLENICE.

Otázky k diskuzi

- Kde všude najdeme vodu v přírodě?
Jak se dostane až k nám domů?
- Při jakých činnostech používáte vodu?
- Co by znamenalo pro nás, zvířata, přírodu, kdybychom měli málo vody?
- Jak můžeme šetřit vodou?
Jak ji můžeme chránit?

Jak Amanda pochopila, proč je voda tak vzácná

Východisko

Děti zjišťují, jakými způsoby se znehodnocují světové vodní zdroje. Práce s příběhem vede k porozumění, že voda je přírodním bohatstvím a je nezbytná pro život na Zemi. Děti chápou, jak je voda propojena s jejich každodenními činnostmi, a přemýšlejí nad tím, jak ji mohou chránit před znečištěním.

Téma: voda, životní prostředí, znečištění

Voda je jedním z nejdůležitějších přírodních zdrojů, bez kterého by nebyl život. Voda pomáhá uhasit žízeň, mýt, pěstovat ovoce a je domovem tisíců rostlinných a živočišných druhů. Pokrývá více než 70 % povrchu Země. Vodu najdeme především v oceánech a mořích, jen malá část se nachází v jezerech, řekách a podzemních vodách. Vody na Zemi nepřibývá ani neubývá, ale je v neustálém koloběhu. Voda se odpařuje z vodních ploch a hromadí se v oblacích. Někdy padá jako déšť, někdy jako sníh a proniká půdou do podzemních vod. Voda se vynořuje z hlubin země jako zdroj a živí bažiny, jezera, řeky a moře. Voda je nejpohyblivější přírodní zdroj, který také mění tvar.

Lidé mají zásadní vliv na vodní zdroje planety. Oceány i sladkovodní zdroje jsou znečištěné, protože do nich lidé, vědomě či nevědomě, směřují přebytky ze své činnosti. Do vody se tak dostává například

Tematické dny

22. březen

Den vody

3. duben

Světový den
vodních živočichů

31. květen

Den otevírání studánek

8. červen

Den oceánů

22. září

Mezinárodní den řek

ropa, palivo, různé průmyslové a běžné domácí látky. Lidský odpad představuje velkou hrozbu pro vodní živočichy. Ostrovy odpadků, které vznikly v důsledku lidské činnosti, byly nalezeny téměř ve všech oceánech. Lidé používají čistou vodu k pití, vaření, praní a k výrobě různých produktů, jako jsou potraviny, papír a oblečení. Voda spotřebovávaná lidmi se často dostává znečištěna zpět do vodního koloběhu.

Jak s tématem pracovat

1. Knižní tipy

MORNŠTAJNOVÁ Alena, *Kapka Ája*. Brno: Host, 2022 (<https://www.hostbrno.cz/kapka-aja/>)

ENGLER Michael, *Mokrozem/Suchozem*. Praha: Portál, 2021 (<https://mravencichuva.cz/mokrozem-suchozem/>)

STEINLEIN Christina, *Bez vody to nejde*. Praha: Portál, 2021 (<https://nakladatelstvi.portal.cz/nakladatelstvi/aktuality/100610/bez-vody-to-nejde-a-proc>)

GREGOROVÁ Kristýna, *Vodavoděnka. Voda není nuda*. Praha: Pikola, 2021 (<http://www.vseovode.cz/clanek/voda-vodenka-voda-neni-nuda>)

2. Lekce a publikace

Lekce Plasty na cestách z publikace *Učíme v souvislostech na 1. st. ZŠ*, ARPOK, o. p. s. (<https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2023/01/Ucime-v-souvislostech-na-1st-zs-2022.pdf>)

Jak se Amanda naučila starat o životní prostředí

Amanda chodí každý pátek do houslí. Její učitelka je noblesní Francouzka. Když mluví, ráčkuje, což dívence přijde vážně legrační.

Hodina houslí je v centru města a začíná v pět hodin odpoledne. Zrovna když s maminkou chtěly vyjít na hlavní ulici, přiblížil se k nim dav lidí. Nesli plakáty, letáčky, transparenty a skandovali různá hesla. Na plakátech byly podivné obrázky zvířat, zeměkoule, hořících lesů a čoudících strojů. Maminka chytla Amandu za ruku a přešly spolu přes silnici.

Znenadání se před nimi objevil mladý muž s legračními vousy a pruhovanou šálou, který jim vrazil do ruky papír s obrázkem ledního medvěda. „Lední medvěd vás zdraví a prosí o pomoc. Dochází mu led!“ volal muž.

Amandina maminka poděkovala a zavedla zaraženou Amandu na hodinu houslí.

Když dorazily domů, Amanda hned zamířila do tatínkova pokoje. Modo už ji nedočkavě vyhlížel, aby se něco dozvěděl o nových polohách smyčce. Ale místo povídání se začala Amanda přehrabovat v tatínkových knihách. Nejvíc na světě milovala zvířata a lední medvědi nebyli v tomto ohledu žádnou výjimkou.

„Copak hledáš v té encyklopedii zvířat?“ vyptával se slon.

„Proč lední medvěd potřebuje led. Víš o tom něco?“ odpověděla Amanda, aniž by od knihy odtrhla zrak.

Pak Amanda Modovi převyprávěla, co se jim s maminkou cestou přihodilo. Slon začal mávat ušima, jeho pestrá kůže měnila barvu a začala tmavnout. To se mu stávalo pokaždé, když ho něco rozrušilo.

„Samozřejmě že potřebuje led,“ zahučel Modo. „Jsi ještě malá a těmhle věcem moc nerozumíš.“

„Tak mi to vysvětli,“ poprosila ho Amanda.

„Tělo ledních medvědů je přizpůsobeno k životu na ledu a nutně ho potřebují k tomu, aby mohli v moři lovit potravu. V létě ale led taje, a tím se medvědovi zmenšuje území, na kterém může lovit, a proto může mít velký hlad. To se dělo vždycky. Jenže teď je to krapet jinak,“ snažil se Modo o logické vysvětlení.

„A jak jinak?“ vyzvíдалa Amanda.

„Protože počasí je čím dál teplejší, ledovce rychleji roztávají a medvěd má kratší dobu na to, aby si ulovil potravu, a tak častěji hladoví. A kromě toho se mu jeho domov, ledovce, mění ve vodu. Zkrátka roztaje. Dovedeš si představit, jak to musí být hrozné, když už nemáš kde bydlet?“ nadhodil slon.

„Ale proč se to děje?“ vyzvíдалa Amanda dál.

„Za spoustu z toho mohou lidé, kteří chtějí pořád něco vlastnit a kupovat si nové věci. A také se to děje kvůli továrnám a strojům,

kteřé po celém světě neustále něco vyrábí a vypouštějí do ovzduší škodlivé látky. Jestli chceš, ukážu ti, proč ledovec roztává,“ nabídl své kamarádce Modo.

Amanda uháněla se slonem po známé dráze mezi oblaky. Letěli přes velké silnice i města.

„Vidíš, kolik je na světě strojů? A podívej se, jak se jim čoudí z výfuků. Každým dnem jich přibývá. To na celém světě způsobuje změnu klimatu, teplejší počasí a tání ledovců v polárních oblastech,“ vysvětloval slon.

Amanda cítila, jak se jí ze samé lítosti začíná dělat knedlík v krku. „Chtěla bych zaletět za ledními medvědy! Prosím, Modo, ještě není tak pozdě!“ škemrala dívka.

Při letu štípal Amandu do nosu mráz, a tak se pevně přitiskla ke slonovi. Brzy dorazili na velká ledovcová pole. Měkkým, bílým sněhem jim přes cestu přeběhla maličká polární liška. A co nevidět míjeli velký ledovec s ostrými hranami, co vypadal, jako by si z něj někdo ukousl kus zmrzliny.

Slon procedil skrz zmrzlé zuby: „Tohle klima není nic pro mě. Ale i když miluji teplo, oteplování naší planety mě moc trápí. Třeba v mé domovině, v Africe, může být na některých místech brzy takové teplo, že už tam nikdo nebude moct žít,“ posteskl si Modo.

„Podívej,“ vykřikla Amanda, „lední medvědi!“

Na ledovcovém poli se houpavým krokem procházely medvědice se dvěma medvíďaty. Jejich bílé tlapy a tlapky zanechávaly ve sněhu hluboké stopy. Něco tak dojemného Amanda dlouho neviděla. „Modo, jak bych jim mohla pomoci?“ zeptala se dívka.

„Docela jednoduše, Amando. Mysli na přírodu, aby zůstala zdravá. Přemýšlej nad činnostmi, které naší planetě škodí. Je to opravdu docela jednoduché!“ pravil slon a už během zpátečního letu

Amandu jako zkušený zvěrolékař zasvěcoval, jak funguje takový ozdravný plán na záchranu ledních medvěďů.

Malá Amanda milovala zvířata nadevše a byla ochotna pro ně podniknout cokoli. Maminka se potutelně usmívala, když Amanda přestala používat zbytečné elektrické přístroje a odnesla všechny své elektrické hračky do sklepa. Rodiče se divili, že se v domě zhasínala světla i tehdy, když někdo vyšel byt' jen na pouhých pár sekund z pokoje. Když si Amanda místo toustového chleba oblíbila běžný chléb, připadalo to rodičům rozumné. Až když chtěla jet za babičkou místo autem vlakem, přinutilo to rodiče, aby se nad jejími kroky více zamysleli a začali ji a její snahu brát vážně.

„Proč to chceš takhle?“ ptal se tatínek.

„Protože nechci, aby kvůli mně lední medvědi přišli o domov. Vedle babiččiny kočky jsou to má nejmilejší zvířata,“ odpověděla Amanda.

Otázky k diskuzi

- Co je to příroda? (Otázku lze zpracovat i výtvarně či dramaticky.)
- Co potřebují k životu lidé / lední medvědi / rostliny?
- Jakými činnostmi můžeme chránit přírodu?

Jak se Amanda naučila starat o životní prostředí

Východisko

Děti se dozvídají, jaký vliv na životní prostředí má klimatická změna. Příběh pracuje s příčinami a důsledky globálního oteplování. Přináší tipy vedoucí k životnímu stylu šetrnějšímu k životnímu prostředí.

Vede děti k odpovědnosti za své jednání a zamyšlení nad každodenními návyky.

Téma: Životní prostředí, ekosystémy, klimatická změna

Ekosystém je část přírody tvořená specifickými organismy a prostředím, které obývají. Všechny ekosystémy jsou tedy tvořeny živou a neživou částí. Eko ve slově ekosystém pochází z řeckého slova „oikos“, což znamená „domov“. Pro život organismů je tak nezbytný určitý domovský systém, prostřednictvím kterého jsou na sobě závislé. Existují větší a menší ekosystémy, ale všechny jsou vzájemně propojené. Planeta Země jako celek se všemi živými i neživými organismy a biologickými ekosystémy je jeden systém. Dva největší přírodní ekosystémy na naší planetě neboli dva „domovy“ pro různé organismy jsou oceány a lesy.

Tematické dny

4. únor

*Den (teplých) svetrů
(osvěta k úsporám energie)*

27. únor

*Mezinárodní den
ledních medvědů*

22. duben

Den Země

5. červen

*Světový den životního
prostředí*

22. září

Den bez aut

20. říjen (ČR)

Den (sázení) stromů

Oceány a moře pokrývají $\frac{3}{4}$ plochy celé země a jsou domovem několika milionů živých organismů – vodních rostlin, bezobratlých, ryb, mořských ptáků, savců, plazů. Vlivem člověka je však rovnováha tohoto ekosystému narušena. Mořský ekosystém je velmi ovlivněn změnami teplot mořské vody, oteplováním a acidifikací (okyselování vodního prostředí) v důsledku klimatických změn.

Dalším velkým ekosystémem na zemi je les. Přibližně $\frac{1}{3}$ pevniny je pokryto lesem (největším suchozemským biotem je tajga / severský jehličnatý les). Deštné pralesy tvoří pouze 2 % zemského povrchu, ale výrazně ovlivňují klima Země. Deštné pralesy harmonizují koloběh vody, čistí vodu, absorbují oxid uhličitý z atmosféry a zpomalují skleníkový efekt. Většina světové biodiverzity se nachází v deštných pralesích, ty jsou domovem poloviny světových rostlinných a živočišných druhů a různých původních obyvatel. V důsledku odlesňování, kácení a lesních požárů se druhová bohatost světa snižuje, původní obyvatelé přicházejí o své domovy a změny klimatu se zrychlují.

Změna klimatu ovlivňuje a ovlivní celou planetu, včetně ekosystémů, a to různými způsoby. U některých míst je to nezvyklé zahřívání, jinde ochlazování, úbytek nebo nárůst srážek.

Změna klimatu způsobuje přírodní katastrofy: velké bouře, sucha, záplavy, lesní požáry, sesuvy půdy atd. V důsledku globálního oteplování taje kontinentální led a ledovce a stoupá hladina moří, půdy vhodné pro zemědělství je stále méně. Takové změny na zemi ničí a mění stanoviště lidí, zvířat a rostlin – druhy proto mizí a lidé jsou nuceni migrovat do bezpečnějších oblastí.

Jak s tématem pracovat

1. Knižní tipy

BÖHM David, *A jako Antarktida*. Praha: Labyrint, 2019 (<https://www.labyrint.net/kniha/1216/a-jako-antarktida>)

SCHARMACHER-SCHREIBER, Kristina, MARIAN, Stephanie, *Jak se vyznat v klimatu*. Praha: Portál, 2020 (https://obchod.portal.cz/detailsklk.aspx?sklk_id=8JRF100101#ukazky)

HORST Marc ter, *Palmy na severním pólu. Velký příběh o klimatických změnách*. Brno: Host. 2020 (<https://www.hostbrno.cz/palmy-na-severnim-polu/>)

DANIŠ Petr, *Klima je příležitost. Opravdová řešení pro naši budoucnost na Zemi*, Praha: Tereza. 2023 (<https://klimajepriležitost.cz/>)

2. Lekce a publikace

Lekce Společně, staráme se o naši zem, lekce Jak žije les z publikace *Učíme v souvislostech na 1. st. ZŠ*, ARPOK, o. p. s. (<https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2023/01/Ucime-v-souvislostech-na-1st-zs-2022.pdf>)

Projektové dny Den Země, Den stromů z publikace *Svět v jednom dni*, ARPOK, o. p. s. (https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2013/02/Sv%C4%9Bt-v-jednom-dni_1-stupe%C5%88.pdf)

Web s nabídkou lekcí o klimatu (<https://ucimoklimatu.cz/lekce/>)

„V příbězích o Amandě se mi líbilo, že slon Modo umí létat a mluvit a pomáhá tak Amandě poznávat svět. Nejvíce se mi líbil příběh o Simonovi.

Překvapilo mě, že děti v Ugandě musí nosit uniformy a že pro někoho není jednoduché chodit do školy na rozdíl od nás, dětí v ČR. Moc se těším, až budu mít knížku doma!“

Šarlotka, 9 let

„Jako učitelé prvního stupně se snažíme pomáhat dětem zorientovat se ve světě, v němž žijí. V tomto nám často napomáhají připravené programy, které využívají nejrůznější příběhy. Amanda a svět je jedním z materiálů, po němž pedagogové rádi sáhnou.

Děti totiž na základě příběhu dětského hrdiny objevují svět kolem sebe a mohou tak společně přemýšlet o nejrůznějších situacích, které v životě nastávají. Objevuje se zde i fantazijní motiv kouzelného slona, což mnohé vtáhne do celého příběhu ještě silněji. Na tento nový materiál se moc těším a věřím, že se stane odrazovým můstkem pro povídání s dětmi o problémech, které musí čas od času řešit.“

Daniela Vrajová, FZŠ
Olomouc, Hálkova 4

AMANDA A SVĚT

Autorka příběhů Amandy: **Kersti Veskus**

Ilustrace: **Maari Soekov**

Původní vydání: MTÜ MONDO

Vlastnická práva autora náleží nevládní organizaci Mondo.

Mondo je estonská organizace, jejímž cílem je snížit globální nerovnost. Působí ve 12 zemích v zahraničí a v Estonsku. Mondo se zaměřuje na programy vzdělávání/zdraví, obživy, životního prostředí a digitálních kompetencí v partnerských zemích. Součástí Monda je i „Globální škola“ (Maailmakool), která se v Estonsku věnuje globálnímu vzdělávání a osvětě. (<https://maailmakool.ee/en/>)

České zpracování

Redakce: ARPOK, o. p. s.

Překlad z estonštiny: překladatelská agentura Presto

Jazyková korektura: Ivana Blatáková

Jazyková redakce: Šárka Dvořáková Tripesová

Grafické zpracování: Iva Hrubošová

Děkujeme za komentáře a spolupráci: Daniela Vrajová

Vydal: ARPOK, o. p. s., U Botanické zahrady 828/4, 779 00 Olomouc (www.arpok.cz)

ISBN 978-80-908831-3-0

2024, první vydání

Publikace vznikla v rámci projektu *Klub globálního vzdělávání*. Projekt je podpořen z prostředků Evropské unie. Nereprezentuje oficiální postoje Evropské unie nebo Evropské výkonné agentury pro vzdělávání a kulturu (EACEA). Evropská unie ani EACEA za ně nemohou nést odpovědnost. Za jeho obsah zodpovídá zhotovitel ARPOK, o. p. s.

**Co-funded by
the European Union**

Použité zdroje k informačním textům naleznete zde:

https://eshop.arpok.cz/wp-content/uploads/2024/07/Amanda-a-svet_Pouzite-zdroje.pdf

Knihu v pdf podobě, obrázky k promítnutí a omalovánky Amanda a svět naleznete zde: https://eshop.arpok.cz/eshop/amanda_a_svet/ nebo po naskenování QR kódu.

ISBN 978-80-908831-3-0
2024, první vydání